ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1991 йил 3 октябрь, пайшанба, 192-сон

НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг қарори

ЛАТВИЯ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МУСТАҚИЛЛИГИНИ ЭЪТИРОФ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Латвия Республикасининг мустақиллиги эътироф этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**
Тошкент шаҳри,
1991 йил 30 сентябрь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ЛАТВИЯ РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИГА

МУРОЖААТНОМАСИ

Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши Латвия Республикасининг Олий Кенгашини, бутун халқини Латвия тўла давлат мустақиллигига эришганлиги, у халқаро кўламда кенг танилганлиги ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилинганлиги билан табриклайди.

Латвия билан Ўзбекистон ўртасидаги муносабатлар анъанавий дўстлик руҳида бўлиб, ҳайрихоҳлик ва иккала республиканинг суверенитетини тан олиш принципларига асосланади. Мустақил Ўзбекистон бундан буён ҳам тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро ҳурмат асосида ҳар томонлама иқтисодий ва маданий ҳамкорликни сифат жиҳатидан янги даражада давом эттириш ниятида.

Латвия халқига мустақил демократик давлат қурилишида катта муваффақиятлар, бахт ва равнақ тилаймиз.

Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг қарори

ЛИТВА РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МУСТАҚИЛЛИГИНИ ЭЪТИРОФ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Литва Республикасининг мустақиллиги эътироф этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**
Тошкент шаҳри,
1991 йил 30 сентябрь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ЛИТВА РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИГА

МУРОЖААТНОМАСИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Литва Республикаси Олий Кенгашини ва у орқали бутун Литва халқини тарихий воқеа билан — Литванинг тўла давлат мустақиллиги тикланганлиги, у дипломатик йўл билан кенг танилганлиги ва Литва Республикаси Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилинганлиги билан қизғин ва самимий табриклайди.

Мустақил Литва халқига давлат суверенитетини мустаҳкамлаш ва иқтисодий равнақ топиш йўлида катта муваффақиятлар тилаймиз.

Халқларимиз фаровонлиги йўлида Литва билан Ўзбекистон ўртасида анъанавий дўстлик, ўзаро ҳурмат, ҳар томонлама иқтисодий ва маданий ҳамкорлик муносабатларини бутун чоралар билан мустаҳкамлашга қарор қилганлигимизни изҳор этамиз.

Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг қарори

ЭСТОНИЯ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МУСТАҚИЛЛИГИНИ ЭЪТИРОФ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Эстония Республикасининг мустақиллиги эътироф этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**
Тошкент шаҳри,
1991 йил 30 сентябрь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ЭСТОНИЯ РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИГА

МУРОЖААТНОМАСИ

Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши республикангиз парламентининг аъзоларини ва халқини Эстония тўла давлат мустақиллигига эришганлиги ва унинг халқаро кўламда эътироф этилганлиги билан табриклайди.

Муҳим воқеа — Эстониянинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилиниши Эстония Республикасининг илғор кучлари миллатларнинг ўз тақдирини ўзи белгилашдан иборат ажралмас ҳуқуқини амалда рўёбга чиқариш, тарихий адолатни тўла-тўкис тиклаш учун изчил ва қатъият билан олиб борган курашининг муносиб якуни бўлди.

Дўст Эстония халқига миллий тикланиш, жаҳон ва умумевропа жараёнлари доирасида иқтисодий равнақ топиш ҳамда демократик ривожланиш йўлида катта муваффақиятлар тилаймиз.

Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши мустақил республикаларимиз халқлари фаровонлиги йўлида Эстония Республикаси билан ҳар томонлама ҳамкорликни, тенглик, ўзаро ёрдам ва ҳурмат негизида давом эттиришга тайёр эканлигини билдиради.

Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг қарори

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ ФАВҚУЛОДДА XXIII СЕЪЗДИНИНГ МУРОЖААТНОМАСИ ТЎҒРИСИДА

Бозор иқтисодиётига ўтиш ва ижтимоий-сиёсий ҳаётда юз бераётган бошқа жараёнлар муносабати билан одамларни ижтимоий муҳофаза қилиш масалалари алоҳида муҳим аҳамият касб этаётганлигини ҳисобга олиб ва миллати, дини ҳамда эътиқодидан қатъи назар, Ўзбекистон Республикасининг барча фуқаролари Республика Конституцияси ва қонунларининг ҳимоясида бўлишини белгилаб берувчи «Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг 15-моддаси қоидаларига амал этиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раёсатига давлат ва жамоат ташкилотларининг тугатилиши ҳамда қайта ташкил этилиши муносабати билан бўшаётган ходимларни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишни кучайтиришга, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқларига сўзсиз риоя этилишига, фуқароларнинг шаъни ва қадр-қимматини муҳофаза қилишга қаратилган чора-тадбирлар комплексини тасдиқлаш топширилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**
Тошкент шаҳри,
1991 йил 30 сентябрь.

ЎН УЧ РЕСПУБЛИКА РАҲБАРЛАРИНИНГ ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВИ

Олмаота, 1 октябрь. (ТАСС махсус мухбирлари Николай Железнов ва Фёдор Игнатов). Бугун Қозоғистон пойтахтида мустақил давлатларнинг иқтисодий ҳамжамияти тўғрисидаги ахборотни 12 республика имзолади. Шу республикаларнинг саккизтаси шартномани 15 октябргача тасдиқлашга тайёр. Тўрт республика — Озарбайжон, Арманистон, Гуржистон ва Молдова шартномага кейинроқ, қўшимча келишувлардан сўнг қўшилади.

Республикаларнинг раҳбарлари журналистлар билан учрашув чоғида уларнинг саволларига жавоб қайтариб, ҳақиқий рўй-ростлик муҳитини ва муросага келиш истагини таъкидладилар. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов таъкидлаганидек, «Мафкуравий нўхтасиз, сиёсатдан холи, янгича ишлаймиз» шиори ана шундай муҳитни вужудга келтирган асосий омил бўлди. Кўп одамлар Олмаота анжуманининг муваффақиятига Нурсултон Назарбоев шахсан катта ҳисса қўшганлигини таъкидладилар. Қирғизистон Олий Кенгашининг раиси М. Шеримқулов Олмаотада иқтисодий ҳамжамият моделининг пайдо бўлишини ҳатто Озарбайжон билан Арманистон ўртасидаги ҳаддан ташқари чўзилиб кетган сиёсий можарода амалий босқичнинг бошланиши, деб атади.

Журналистлар, айниқса хорижий журналистлар СССР Президенти нима учун Олмаота учрашувида қатнашмаяпти, деб сўрашди. Иван Силаевнинг, шунингдек Россия делегациясининг бошлиғи Евгений Сабуровнинг жавоблари бугунги муваффақият мамлакат Президенти учун ҳам кутилмаган муваффақият бўлганига журналистларни ишонтира олди. Қозоғистонга жўнашдан олдин биз М. С. Горбачев билан гаплашдик, деди И. С. Силаев. У шартномани имзолашни тезлаштириш зарурлиги тўғрисида гапирди, лекин «вазият шу қадар тез етилишини» кутмаган эди. Бунда бир қанча республикалар раҳбарларининг якдил фикрини таъкидламаслик мумкин эмас: «Михаил Горбачев, — дейишди улар, — бу учрашувда ҳозир бўлишдан фақат ютган бўларди...».

Н. Назарбоев Қозоғистон ҳудудидаги ядро қуролининг тақдири тўғрисидаги саволга жавобан бундай деди:

— Сизларга маълумки, Семипалатинск полигони тақдирини республика халқи ҳал қилди. Полигон ёпиб қўйилади. Замонавий ракета-ядро қурилмалари Қозоғистонда қолаверади, лекин улар ягона ядро марказидан туриб бошқарилади.

Бозор иқтисодиётига ўтиш давридаги миллатлараро муносабатлар, республикаларнинг жипслашиши, шартномага мувофиқ республикалараро иқтисод комитетининг раиси қандай сайланиши ҳақида, Олмаотада қабул қилинган ахборотнинг асосий йўллари қандайлиги тўғрисида кўп саволлар берилди. Ахборотдаги асосий янгиликни айтдик, яқин кунларда ахборот матбуотда тўла эълон қилинади, деб жавоб берилди.

Республикалараро иқтисод комитети раисига келганда эса, СССР Президентининг фармонига биноан шартнома имзолангунга қадар Иван Степанович Силаев комитет раиси бўлади.

Қозоғистон Президенти учрашувга ўз делегациясини юбормаган Эстониядан ҳозиргина олинган телеграммани ўқиб берди. Арнольд Рюйтель республикаларнинг Олмаотада тўпланган раҳбарларини табриклаб, уларнинг учрашуви давлатлар ўртасида янги, тағин ҳам адолатли муносабатларга олиб боради, деб умид билдирди.

Журналистлар собиқ иттифоқдаги 14-республика раҳбарининг бу телеграммасини яхшилик белгиси деб ҳисобладилар. Эндиликда энг муҳими ана шу умидларга кенг йўл очиб беришдир.

ХАЛҚАРО ЭКИПАЖ ПАРВОЗ ҚИЛДИ

Москва, 2 октябрь. (ТАСС) Бугун Москва вақти билан соат 7 дан 59 минут 30 дақиқа ўтганда «Союз ТМ-13» космик кемаси учирилди, деб хабар қилишди учишни бошқариш марказидан.

Кемани командир, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси Александр Волков, тадқиқотчи-космонавтлар Совет Иттифоқи Қаҳрамони Тўхтар Абубакиров ва Австрия республикасининг фуқароси Франц Фибекдан иборат халқаро экипаж бошқармоқда.

СУРАТДА: (чапдан) космонавт-тадқиқотчи Тўхтар Абубакиров, экипаж командири Александр Волков, австриялик космонавт Франц Фибек. А. ПУШКАРЁВ олган сурат. (ТАСС).

ВОЛКОВ АЛЕКСАНДР АЛЕКСАНДРОВИЧ

Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси Александр Волков 1948 йилнинг 27 майида Донецк вилоятидаги Горловка шаҳрида туғилди.

1970 йилда икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони С. И. Грицевец номли Харьков олий ҳарбий авиация билим юртини тугатганидан сўнг ҳарбий ҳаво кучларида учувчи-инструктор бўлиб хизмат қилди. «1-класс ҳарбий учувчи» ва «2-класс синовчи учувчи» малакасига эга.

Александр Волков икки марта фазога парвоз қилган. Биринчи марта 1985 йилда «Салют-7» орбитал станциясида тадқиқотчи-космонавт сифатида, иккинчи марта эса 1988—1989 йилларда Совет-Француз экипажининг ва «Мир» станциясидаги тўртинчи асосий экипажнинг командири сифатида хизмат қилган. Унга «2-класс космонавт» малакаси берилган.

ФРАНЦ ФИБЕК

Австрия Республикасининг фуқароси Франц Фибек 1960 йил 24 августда Венада туғилган.

1985 йилда Вена техника дорилфунунининг электротехника факультетини тугатгач, электроника илмгоҳида ишлаган. Олти Европа тилини билади.

Франц Фибек 1990 йилнинг январида Ю. А. Гагарин номли космонавтлар тайёрлаш марказида машқларга киришди. «Союз ТМ» кемасида ва «Мир» орбитал комплексида Совет-Австрия халқаро экипажининг тадқиқотчи-космонавти сифатида парвоз қилишга тайёргарликдан ўтди.

ТЎХТАР ЎНҒАРБОЕВИЧ АБУБАКИРОВ

Совет Иттифоқи Қаҳрамони Тўхтар Ўнғарбоевич Абубакиров 1946 йил 27 июлда Қарағанда вилоятининг Қарқарали районидаги Биринчи май номли колхоз посёлкасида туғилди.

Меҳнат фаолиятини 15 ёшидан бошлади. Темиртов қуюв-механика заводида токарь бўлиб ишлади, айни вақтда кечки мактабда ўқиди. 1969 йилда ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари Қизил Байроқ орденли Армавир учувчилар олий ҳарбий авиация билим юртини тугатганидан сўнг ҳарбий-ҳаво кучларида хизмат қилди.

Синовчи-учувчилар мактабини тугатганидан кейин 1976 йилдан бошлаб Тўхтар Ўнғарбоевич синов ишлари билан шуғулланди. Шу вақт ичида у самолётларнинг 50 дан ортиқ хилини ўзлаштирди.

1979 йилда асосий ишидан ажралмаган ҳолда Серго Орджоникидзе номли Москва авиация илмгоҳини тугатди.

Унга 1990 йилда «СССРда хизмат кўрсатган синовчи-учувчи» фахрий унвони берилган.

1991 йилда Ю. А. Гагарин номли космонавтлар тайёрлаш марказида машқларга киришди. «Союз ТМ» кемасида ва «Мир» орбитал комплексида Совет-Австрия халқаро экипажининг тадқиқотчи-космонавти сифатида учишга тайёргарлик кўрди.

Маррага етганлар

40 ЦЕНТНЕРНИ МЎЛЖАЛЛАБ

АНГОР районидаги Калинин номли колхоз пахтакорлари Сурхондарё вилоятида биринчилардан бўлиб маррага етиб келишди. Давлатга 3 минг тонна пахта сотилди. Ҳосилдорлик гектаридан 3 центнердан ошди.

9 та терим агрегатидан унумли фойдаланилаяпти. Ялпи ҳосилнинг 750 тоннаси «зангори кема»лар билан йиғиштириб олинди.

Нурмуҳаммад Хўжаниёзов, Бахтиёр Худойназаров, Аллаберди Пўлатов, Холмурод Қулмаматов сингари механик ҳайдовчилар 80—90 тоннадан «оқ олтин» теришди.

Ҳали далада ҳосил мўл. Хўжалик пахтакорлари ҳосилдорликни 40 центнерга етказишмоқчи.

Т. РАЗЗОҚ.

Шарҳли репортаж

ХИРМОН БАРАКАСИ

Вилоят қишлоқ хўжалиги мутахассислари бир гапни қайта-қайта такрорлашгани эсимда: «Пахтачиликнинг истиқболи «С-6530» навида. Вилтга чидамли. Ҳосилдорлиги 40—44 центнер атрофида». Хуллас, жорий йилда тўрт хўжаликда шу нав уруғи экилди. Наманган ноҳиясидаги «Коммунизм» жамоа хўжалиги ана шулардан бири. Нега энди, айнан шу жамоа уруғчиликка ихтисослашган дерсиз. Аввало, ери яхши, деҳқонлари ишнинг ҳадисини олишган. Агротехникага қатъий амал қилишади. Ишчи кучи ҳам сероб.

Жамоа хўжалигида минг гектар ерга чигит экилган. Давлат режаси 3280 тонна. Шундан 2,5 минг тонна уруғлик чигит топширилиши лозим. Иш келишилган аҳдга яраша олиб борилялти. 13 та пахтачилик бригадасининг ҳаммаси омилкор деҳқону ишбилармон раҳбарга эга. Жамилахон Каримова бошлиқ 7-жамоани олайлик. Бригада пахтакорлари 60 гектар ерга барака уруғи қадаганлар. Марра 204 тонна! 160 тонна сара уруғ етказиб беришади. Сувчи Ҳакимжон Хожиев, тракторчи Абдувоҳид Қосимовлар ёз бўйи зўр меҳнат қилдилар. Бугун дала айлансангиз баҳри дилингиз очилади. Ҳосили мўллигидан базўр тик турган ғўзалар кўзни қувонтиради.

Маҳбуба Абдуолимова, Ҳанифа Қуроноваларнинг қўли-қўлига тегмайди. Улар терим қоидасини яхши билишади. Дастлабки теримда пастки ва ўрта ярусдаги ҳосил териб олинади. Негаки, тола пишган, чигит тўлган...

3-бригада даласи яна ҳам файзли. Дала шийпонида уч-тўрт одам иш билан банд. Хирмончилар Абдулбоқи Акбаров, Тусмамат Орипов, Баҳодир Усмоновлар пахта қуритишяпти. Маълум бўлишича, жамоада хирмончиларнинг ҳаммаси енгил пойафзал (шиппак, калиш)лари билан таъмин этилган.

— Қоида шундай, — дейди бригадир Абдулмони Акбаров, — чигит заҳа эмаслиги керак.

Шу ерда С-6530 навининг ижодкори, ҳаммуаллифи Мамажон ака Саидаҳмедовни учратдик. У бригадирнинг ҳақлигини тасдиқлади, сўнг қўшиб қўйди: «Нариги бригада хирмонида пахта устида трактор турибди. Эгасини чақирдим. Тракторни пахтага қўймай, менинг елкамга қўймайсанми, ука, дедим. Ахир уруғлик пахтанинг нозиклигини ҳамма ҳам тушунавермайди-да».

Мамажон ака уруғчилик хўжалиги мудири Тўланбой Мамасиддиқовга нималарнидир топшириқ қилиб кетди. Маълумки, сара уруғчиларнинг вазифаси анчайин мураккаб. Етакчи агроном Нурмирза Носиров, агротехник Анваржон Ғуломов, лаборатория ходимлари Ҳулкар Худойбердиева, Гулмира Сотилгановалар бригада жамоасига чинакам қўшқанот бўлишди.

Жамоа дала йўллари бўйлаб қайси пайкалга борманг, шижоатли меҳнат билан банд одамларни учратдик. Улар ғўзаларнинг тилини билишади. Участка ерлари бир-биридан тубдан фарқ қилади. Миришкор, Ровустон участкаларининг ерлари сариқ-унумдор тупроқ. Тошбулоқ ва Қиётда эса сизот сувлари яқин. Катта меҳнат талаб этади. Уруғлик пахта етиштиришни назарда тутсак иш анчайин оғирлиги маълум бўлади.

Аммо ҳосил чўғи уларнинг катта меҳнат қилганликларини кўрсатиб турибди. Машраббой Жалилов, Абдувоҳид Қодиров, Мавлуда Сиддиқова, Инобат Жумабоева, Аҳмаджон Эшматов, Жўрабой Иномов, Хадича Мўминова, Тўхтаназар Жумабоев сингари ўнлаб колхозчилар терим илғорларидир. Ҳозир мингга яқин одам этак боғлаб пахта термоқда.

Хўжаликда яна бир фойдали иш қилинаяптики, бунинг самараси ғоят бисёр бўлғай. Гап мавсумда 10 минг тонна пахтани қайта ишлашга ихтисослашган завод қурилиши тўғрисида. Илгари уруғлик пахта етиштирувчи хўжаликлар ҳосили гарчи алоҳида бўлсада, тиклаш чоғида чигит аралашиб, келгуси йил уруғига жуда катта зарар етказарди. Бу йил завод қурилиши хўжаликка катта фойда келтиради. Бу ерда фақат «С-6530» нави қайта ишланади. Демак, стандарт талаби кафолатланади. Завод директори вазифасини бажарувчи Ҳошимжон Ҳолмирзаевнинг ташвиши ҳам бир олам. Бунтлаш майдонларининг сифати, жин дастгоҳларининг ўрнатилиши, мутахассисларни жамлаш у кишининг асосий юмушига айланган.

Жамоа бошқарувининг раиси Қутфиддин ҚОСИМОВ шарҳи:

— Дарҳақиқат ҳамманинг фикри-зикри етиштирилган ҳосилни нобуд қилмай йиғиштириб олишга қаратилган. Улар ҳаракатининг омилларига тўхталай. Аввало, ўтган йилги натижалар самараси катта бўлди. Бултур давлатга 4078 тонна пахта, 253 тонна дон, 135 тонна гўшт, 810 тонна сут, 172 минг дона тухум, 38 тонна пилла сотилди. Ялпи даромад 6 миллион 370 минг сўмни ташкил этди. Бир колхозчининг ойлик маоши 313 сўмга тенг бўлди. Ҳар бир ишловчи ҳисобига 5088 сўмлик маҳсулот етиштирилди. Бир гектар ердан олинган даромад 4130 сўмдан ошди. Шу жумладан бир гектар пахта майдонидан 4100 сўм даромад қилинди. Бу йил, очиғини айтганда, юқоридаги кўрсаткичларнинг ҳаммаси сезиларли даражада юксалиши аниқ. Ялпи даромад 11-12 миллион сўмга етади.

Одамлар серҳаракат бўлиб қолганлигининг яна бир сабаби бор. Бу жумҳуриятимизнинг мустақилликка эришгани, қолаверса Президентимиз И. А. Каримовнинг пахта йиғим-теримини уюшқоқлик билан ўтказиш учун терим қатнашчиларининг рағбати ҳақидаги фармонидир. Биз шу асосда тадбир туздик. Иш ҳақини ҳар 10 кунда бериб боряпмиз. Пахта тайёрлашда ўн кунликда пешқадам бўлган жамоаларга биринчи ўрин учун 200 сўм, иккинчи ўрин учун 100 сўм мукофот белгиладик. Энг паст намликда, энг оз ифлосликда пахта топширган жамоалар учун 100-150 сўмдан; биринчи бўлиб режани уддалаган жамоага 500 сўм; шунингдек, энг юқори кўрсаткичга эришган кўпминг-килограммчи теримчилар учун тегишли равишда 300, 200, 100 сўм пул; энг кўп пахта юклаган юклаш агрегати ҳайдовчисига 250 сўм, тракторчилар учун эса 250, 150, 100 сўмлик мукофотларни жорий этдик. Президентимиз фармонига кўра мусобақа ғолибларини енгил автомашиналар кутмоқда.

Шу ўринда қалбимни қитиқлаётган фикрларни ўртага ташласам. Биринчидан, давлат буюртмасидан ортиқча маҳсулот ўз ихтиёримизда қолдирилиши керак. Иккинчидан, уруғлик хўжаликлари учун тола ҳақида гап бўлмаслиги, режа фақатгина сара уруғга нисбатан қўлланилиши жоиз. Афсуски, жойларда уруғчилик хўжаликларидан ҳам бошқалар қатори фоиз талаб этилади.

Р. ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.
Наманган ноҳиясидаги «Коммунизм» жамоа хўжалиги.

ҚЎРҒОНИМИЗ МУСТАҲКАМ БЎЛСИН

Табиатнинг сиру саноатига қойил қоламан: дарахт шохидаги ҳатто оддий барг ҳам бир-бирига ўхшамайди. Шунданми, одамлар қиёфасининг зоҳирида ҳам улкан номутаносиблик бор. Фикрлашнинг турли-туманлилигини айтмайсизми. Бу, айниқса республикамиз мустақил деб эълон қилинган кунда бошқача бўй кўрсатди. Минг хил фикр-мулоҳаза: биров ишонса, биров ишонмайди, умид, хавотир, ҳадик... Ундан ҳис туйғуларнинг истаганча шаклини топиш мумкин бўлди.

Энг қизиғи, бу туйғулар одамларни ҳали ҳам тарк этгани йўқ: олқиш, қутловлардан ташқари ишончсизлик, иккиланиш, тасаввурда ўта мубҳамлик бор. Ҳатто жуда кўп фуқароларимиз унинг биз учун керак ёки керакмаслиги тўғрисида ҳали ҳам муайян бир тўхтамга келганларича йўқ.

Чумчуқ сўйса ҳам қассоб сўйсин, дейишади. Қани, бу ҳақда сиёсатчилар нима дейишаркин. Мухбиримизнинг муштарийлар таклифи ва мактублари асосида берган саволларига сиёсатшунос олим, тарих фанлари номзоди Шуҳрат Очилов жавоб берди.

— Шуҳрат ака, мустақилликнинг моҳияти ҳақида икки оғиз...

— Етмиш тўрт йил рақамлардан, байрамлардан, чақириқлардан, қизил алвонлардан мўъжиза кутдик. Бироқ мўъжиза рўй бермади, аксинча қадриятларимиздан, эътиқодимиздан айрилдик. Нафас олишдан бошқа ҳамма нарсани марказ ва унинг маҳаллий «катталари» ҳал қилиб келишди, бир қолипда фикрлашга мажбур бўлдик, очиғи манқуртга айландик.

Республикамизнинг мустақил давлат деб эълон қилиниши халқимизнинг ўз эрки, озодлиги учун қўйган биринчи қадами бўлди. Ўйлайманки, бу йўлдан энди бизни ҳеч қандай куч қайтара олмайди. Республикамизнинг ҳамма фуқаролари бирлашиб, жипслашиб ҳаракат қиладиган пайти келди. Мустақиллик — озодлик демакдир.

— Мустақиллик оддий фуқародан тортиб, масъул лавозимли кишигача оғир масъулият юклайди. Ҳали оғир синовлар бўлиши табиий. Қандай ўйлайсиз, биз ҳозир унга миллат сифатида тайёрмизми?

— Дарҳақиқат, ўзимизнинг конституцион ҳуқуқларимизни яхши билмасдан туриб сиёсий маданиятимизни кўтара олмаймиз, сиз айтингчи, нима учун Болтиқбўйи республикалари биринчилардан бўлиб мустақил бўлдилар.

— Унинг сабаблари бисёр. Биринчидан улар тоталитаризм зулмини биздан анча кеч «тотишди». Биласизми, биз неча йиллардан бери мустақилликни орзу қиламиз: 130 йилдан зиёд-а. Бу анча-мунча рақам эмас. Ҳали ҳам баъзан халқ сифатида йўқ бўлиб кетмаганимизга шукрона ўқийман.

Ундан сўнг улар жойлашган жуғрофий муҳитни ва миллат сифатида шаклланган босқичларни ҳам унутмаслигимиз керак.

Туғилган чақалоқ бир думалаб йигит бўлиб қолмайди-ку. Баркамол бўлиши учун ҳам кўп вақт сарф қилиб, ўқиб-ўрганиши керак.

— Ҳа, яшанг, улар ўзлари устида кўп ишладилар, кўп мутолаа қилдилар, ҳақ-ҳуқуқларини босиқлик билан марказдан талаб қилдилар. Нафақат зиёлилар, балки оддий ишчи, деҳқонлари ҳам сиёсатга, ўз республикалари келажагига бефарқ бўлмасдан, мустақилликларининг тан олинишига эришилик билан эришдилар. Бизда-чи? Халқимиз тонгдан шомгача бош кўтармай меҳнат қилади, газета ўқишга ҳам вақти бўлмайди, бир амаллаб кун ўтказади, бола-чақасини боқиш пайида бўлиб, тақдирига

Долзарб мавзуда

тан бериб келди. Яқин-яқинларгача бундан марказ устамонлик билан фойдаланиб келди. Инсон ҳуқуқлари деймиз. Бу декларациянинг бутун дунё бундан 43 йил муқаддам қабул қилган ва амал қилиб келяпти. Бизда-чи?!

Биз уни кечагина қабул қилдик. Эътибор беринг, қабул қилдик, холос. Қизиқ парадокс: сиз қандай ўйлайсиз билмади-ю лекин менинг қатъий фикрим бор: давлат тўнтариши бўлмаганида бу ҳаётий ҳужжатни қабул қилишга ҳали-бери навбат тегмас эди.

— Сиз «Маҳалла нимага қодир?» деб номланган мақолангизда маҳаллаларнинг ўрни сиёсий бошқарув тармоғида бўлмоғи керак, деган ғояни ўртага ташлаган эдингиз, ҳозир ҳам шу фикрдамисиз?

— Дарвоқе, «Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисида»ги қонунининг 3-моддасида: «Ўзбекистон Республикаси ўзининг миллий давлат ва маъмурий ҳудудий тузилишини, ҳокимият ва бошқарув тузилишини мустақил белгилайди» деб ёзиб қўйилган. Мен ўйлайманки, бунда маҳаллаларнинг ўрни устун бўлади, чунки у халқимизнинг азалий ўзини-ўзи бошқариш асоси сифатида кўп йиллик амалий тажрибаларга эга. Энди ган шу асосий сиёсий бошқарув тармоғига айлантира олишимиз да. Шу пайтгача ташаббус бизга доимо юқоридан тиқиштирилган, аксинча пастдан, халқнинг ўзидан чиқсагина унинг умри боқий бўлади. Маҳалла эса энг халқчил, демократик ташкилотдир, у кўрсатган номзодлар халққа хизмат қилади, унинг ташвиши билан яшайди, унинг назоратида, синовида бўлади. Бу эса энг масъулиятли синовдир.

— Қонунда Ўзбекистон фуқаролиги жорий этилиши ҳам ёзиб қўйилган, Сиз буни қандай баҳолайсиз?

— Фақат ижобий, ахир давлат мустақил бўлгач, фуқаролари ҳам шу давлатнинг вакили сифатида паспортига эга бўлиши лозим. Давлат эса ўз фуқароларини республикадан ташқарида ҳам ўз ҳимоясига олади. Шунинг учун давлатнинг рамзий белгилари: герби, байроғи бўлмоғи керак.

— Сизнинг китоб ва кўп мақолаларингизда кўп фирқалик тарафдори эканлигингизни сезиш мумкин...

— Унинг ҳеч қандай ажабланарли жойи йўқ. Кўп узоқ эмас, республикамизнинг 1917—1920 йиллар тарихига холис назар ташласак, ўнга яқин сиёсий фирқа ва ҳаракатларни кўришимиз мумкин. Шуниси эътиборга лойиқки, бу фирқаларнинг йўлбошчи фаоллардан кўпчилиги ватанпарвар зиёлилар бўлишган. Масалан Мунаввар қори, Маҳмуд Хўжа Беҳбудий, Убайдулла Хўжаев, Мустафо Чўқаев ва бошқалар кабилар... Кўп фикрлиликка кўп фирқалилик туфайлигина эришиш мумкин. Мустақиллик эълон қилиниши билан кўп фирқалиликка йўл очилди. Халқ кимга эргашишни ўзи танлаб олади.

— Ҳудудий бутунлилик ҳақида фикрингиз қандай?

— Давлат бўлгандан кейин унинг даҳлсиз ҳудуди ҳам бўлиши табиий, усиз давлат мустақил давлат бўла олмайди.

— Дастлабки қадамлар нималардан иборат, деб ўйлайсиз?

— Ўзбекистон тарихи ўзининг янги солномасини бошлади, энди ҳар бир кун, дақиқани ғанимат билиб, қаддимизни ростлаб, қамжиҳат, ҳамфикр бўлишимизга, қудуратларни йиғиштириб, истиқлол йўлидан бир қадам ҳам тоймаслигимиз керак. Шундагина бизни дунё тан олади, шундагина бундай кунлар учун қурбон бўлиб кетган минглаб юртдошларимизнинг руҳлари шод бўлади ва шундагина болаларимиз, набираларимиз олдида юзимиз шувут бўлиб қолмайди.

Суҳбатдош: **Исмат ХУДОЁР.**

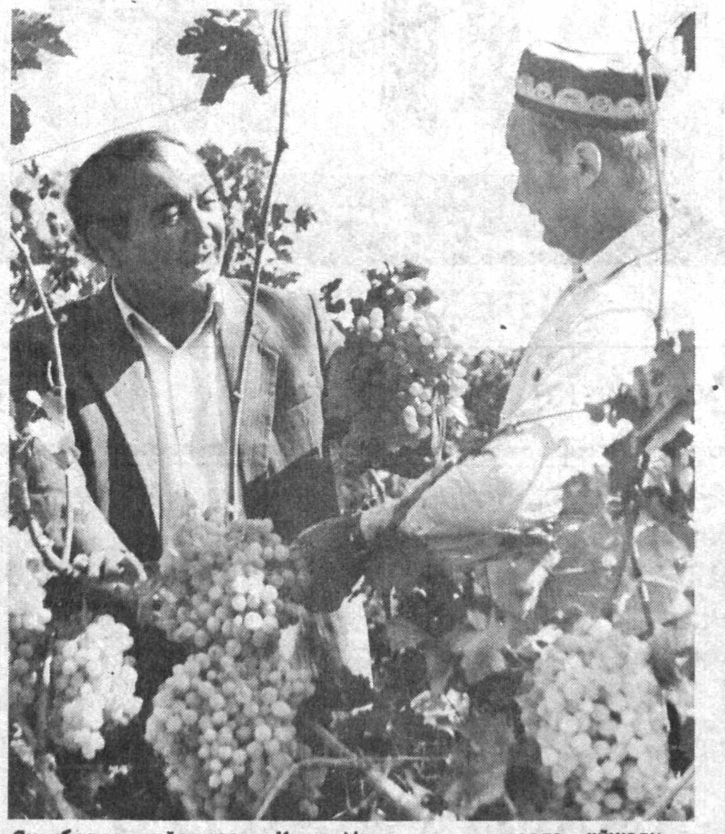

Янгибозор районидаги Карл Маркс номли давлат хўжалиги сабзавоткорлари ва соҳибкорлари бу йил 1550 тонна сабзавот, 1650 тонна картошка, 1300 тонна узум етиштириб эл дастурхонига тортиқ қилиш ниятида меҳнат қилмоқдалар. Бу ишда оилавий ижара усули яхши самара бермоқда. Хўжалик деҳқонлари 100 тонна узум, 600 тонна сабзавот маҳсулотларини қишга сақлашга қўйдилар.

СУРАТДА: давлат хўжалиги директори Муҳаммаджон Юнусов ва ижарачи Ғайбулло Қўшназаров етиштирилган ҳосилдан мамнун.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

40 ТИЙИНДАН ТЎЛАНАРМИКАН?

Бу йил жумҳурият Вазирлар маҳкамасининг ҳар кило грамм қўлда терилган пахта учун 40 тийиндан ҳақ тўланиши тўғрисида қарори ҳар бир пахтакорни, белига этак боғлаб теримга отланларга ёрдамчиларни руҳлантириб юборганлиги сир эмас. Ахир аста-секинлик билан бўлса-да, деҳқоннинг оғир меҳнати ўз қадрини топмоқда. Бироқ 40 тийиндан тўлаш қуйи раҳбарларга ма пол келаяпти чоғи. Баъзи жамоа хўжаликларида 20, баъзиларида эса 25 тийиндан ҳақ тўланмоқчи. Товон пулининг (компенсация) бир оғир белгиланишига тўхтатиб қўйишди. Балки қуйи раҳбарлари Президент фармонлари ва Вазирлар маҳкамаси қарорлари ижросини текширувда назоратни кучайтириш керакдир...

Азиз Абдулло ЖАЛИЛ, Ленинград райони.

«Халқ сўзи» ижобати

КЕЛАЖАГИ БИР ХАЛҚ

Бувиларимиздан қолган бир гап бор: одамларни кулфат, ғам, оғир синов бирлаштиради.

Бугун қадим-қадимдан бир жой, бир гўшада яшаган Ўрта Осиё халқларининг бошига бирдай синов тушди.

Гарчи улар ўзларига хос турли-туман йўллардан бораётган бўлсалар-да манзиллари, маконлари бир. У мустақиллик бекати деб номланади. Тақдирни қарангки, уларнинг бошига фожиа, кулфат бир пайтда тушган эди. Чаряу кажрафторни қарангки, озодлик қуёши ҳам бир пайтда насиб қилгандай...

Тоғ қишлоқларида бир манзарани кузатганмисиз: қиш оғир келиб, қор қалин тушганда тоғ бағридаги жамиқоннаварлар пастликка — одамлар яшайдиган қўналғаларга ёпирилишади. Одамлар уларни учта-учта боқишади: дон-дун, озиқ беришади. Ҳатто биз вақтни деб биладиган бўрилар ҳам бундан четда қолишмайди...

Бир юксак лавозимли раҳбар катта йиғинда Абу Али ибн Синони бемаврид форс қавмига мансуб эканлиги ҳақида гапириб юборган эди. Бу кейинчалик тожик ва ўзбек зиёлилари ўртасида анчагина кўнгилсизликларни келтириб чиқарган эди. Шу яна бир қанча мақолалар сабаб кераксиз баҳсу мунозаралар авжига чиқиб кетганда бундан манфаатдор бўлган марказдаги кучларга тайёр «масаллиқ» бўлганди.

Энди дўппини бошдан олиб, ободон ўйлаб иш қиладиган замон келди. Чунки ўзбекнинг дарди — бу тожикники, тожикнинг кулфати ўзбекники. Ўртада бошқа ҳеч қандай воситалар бўлмаслиги керак. Ҳолбуки, бу икки халқни бир-бирига боғловчи риштала бор. Ундан ҳар икки миллатнинг зиёлилари ҳам асло кўз юммаслиги керак. Аксинча, ундан атайлаб кўз юммаслик ҳар икки халқ бошчилигининг руҳларини чиркиллатиш билан баббаравар.

Нафақат бу икки халқ, балки барча Ўрта Осиё халқлари энди қўшаррока бўлишлари, худо-беҳуда алдовларга учмасликлари, ўз ўтмишларига теранроқ назар солиб, ким бўлганликларининг тубтубига етмоқликлари керак. Шу пайтгача оғзимиз ҳамма ёқни қилиб келган ёзиган маза-матрасасиз «изм»лардан холос бўлиб, боланлар ҳам ёруғ келажакнинг учун бир тан, бир жон бўлиб яшашимиз керак. Чунки бизлар ўтмиши бир, кечмиши бир, келажаги бир халқлармиз.

Тожикистон республикасининг мустақиллиги ва мустақил давлат сифатида гуллаб яшнашини унинг ҳудудида яшовчи бир миллиондан ортиқ ўзбекнинг, қирғиз, туркманнинг ҳам бахти бўлса, биз ва қўшни республикаларнинг озодлиги эса унинг бағрида яшовчи бошқа миллатларнинг ҳам бахтли келажагидир.

Бурунлари рўзномалар ўртасида ҳамкорликлар бўлгарди: зиёлилар бир-бирларининг ишидан хабардор бўлиб турардилар. Албатта, тожикистонликларнинг ҳаёти, ёки аксинча, ўзбекистонликларнинг учун тожикистонликларнинг турмуши, рўзғори қизиқарли бўлиши мумкин. Бизнинг мақолаларимиз ана шундай айланаларни янгича шароитда қайтадан тиклаш, борди-келдиларни узмаслиги.

Азиз муштарий, агар сиз ҳам тожикистонликлар, айниқса, у ердаги ўзбекларнинг ҳаёти, турмуши қизиқтирса, юзага Тожикистон ҳаёти тўғрисида Ҳар ҳафтада ўзбек тилида чиқадиган янги рўзнома — «Халқ овози»га обуна бўлинг. Улар ҳам ўз навбатида «Халқ сўзи»га обуна бўлишади. Шундай қилсақ, ўртадаги борди-келди ана шу аждодларимиз бошлаган ишни қилсак, умри боқий бўлади.

«Халқ сўзи» рўзномаси ижодий жамоаси.

Иқтисодиёт янгиликлари

САНКТ-ПЕТЕРБУРГДАН СОТИБ ОЛИНДИ

Шерободдаги бадиий сопол буюмлар заводи ўз маҳсулотларининг дастлабки туркумини Санкт-Петербургга сотишга юбориб, фойда олди. Лаганлар, кўзачалар, янги шаклдаги чойнак ва пиёлалар харидоргир бўлмоқда. «XX аср» фирмасининг магазини тижорат воситачиси бўлди. Сопол буюмларнинг яна бир туркуми Нева бўйидаги шаҳарга жўнатишга тайёрланмоқда. Бунинг эвазига фирма заводга ҳозир қурилаётган керамика цехи икки нчи навбатини учун ускуналар, шунингдек чинни пиширадиган печлар етказиб беради.

Санкт-Петербургдан етказиб бериладиган буюмлар Шерободда чинни идишлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйишга имкон беради.

ЖИЗЗАХДА БИРЖА

Жиззахда товар хом ашё биржаси ташкил этилди. У харидорлар ва сотувчилар — корхоналар, кооперативлар ва халқ истеъмол молларини сотишни ҳоҳловчи хусусий кишилар ўртасида воситачи бўлади. Машина, мебель, бинокорлик материаллари ва бошқа маҳсулотларни харид қилишни ҳоҳловчилар ҳам биржа хизматидан фойдаланиши мумкин.

Ҳозир брокерлар штати тўлдирилмоқда. Биржадаги брокерлик жойини сотиб олиш ишбилармон жиззахликларга биржанинг маълумотларидан фойдаланиш, мамлакатнинг бошқа биржаларида савдо битимлари тузиш имконини беради.

(ЎзТАГ).

ОҲАНГАРОН НЕЪМАТИ

Тошкент вилоятининг Оҳангарон районидаги Собир Раҳимов номли давлат хўжалиги далаларида бу йил ноз-неъмат мўл-кўп етиштирилди. Ҳозир олма, нок, узум, картошка, сабзавотнинг янгиб-териб олиш ва шаҳарликларга жўнатиш қизғин бораяпти. Пешқадам бригадалар йиллик планларини бажариб қўйишди. Жумладан, Нуриддин Маматова ва Эрмат Жўраев бошчилик қилаётган жамоалар сабзавот, қараб сотиш режаларини адо этишганга анча бўлди.

Совхозда етиштирилган ноз-неъматлар Тошкент вилоятининг бир қатор шаҳарлари аҳолисига пешма-пеш етказиб берилмоқда.

Т. ИСМОИЛОВ.

Мактуб йўлга чорлади

КЕЧИРА ОЛАРМИКАНСАН, ИБРОҲИМ?

У эндигина 18 ёш остонасидан ҳатлаганди. Қалби орзуларга лиммо-лим эди.

«Дўстим, сенинг
тенгдошинг эдим,
Насибам кўп эди дунёда...»

Ҳарбий комиссарликдаги шахсий варақада у ўз қўли билан ёзган маълумотнома таржимаи ҳол бор. Маълумотномада у техникага, адабиётга қизиқиши, спортни, айниқса баскетболни жон дилдан яхши кўришини, дилрабо кўйлар тинглашни ҳуш кўришини ёзади.

«Мен ҳам сендек шеърни
севардим,
Булбул куйин тинглардим
пинҳон.
Балки мен ҳам шоир
бўлардим,
Бўлганида осуда замон...»

Йўқ, у орзуларига эришолмади. На шоир, на муҳандис, на санъаткор бўлолмади. Умидлари барг ёзиб айни гулга кирадиган фаслда барвақт хазон бўлди. Дўстлари даврасида йигитлик шаробининг қўлга олиша, куёвлик либосини эгнига илишга, дилбар келинчакнинг сархуш висолидан баҳраманд бўлишга улгурмади.

Умид билан тикилган тўн қозиқда илиғлигича, бир тишлам кетилган нон кетилганлигича қолди. Онажон қақшади, ноласи еру кўкни тутди.

«Мен Қаршиева Қантим 1935 йилда туғилганман. 9 фарзандимнинг онасиман. Эрим 1984 йилда вафот этган. 6 қиз, 3 ўғилга ҳам ота, ҳам она бўлиб тарбия қилдим. 5 қизимни турмушга узатдим. Ўғилларимнинг тўнғичи, рўзғоримнинг суянчи Иброҳимжонни касалманд бўлишига қарамай ҳарбийга олиб кетишди. Врачлар ёзиб берган маълумотларни олиб бориб берган бўлсам ҳам ноҳия ҳарбий комиссарлигидагилар эътибор беришмади...».

Ҳа, онанинг ўтинчларига қулоқ тутишмади. Баҳабат қулинги машинасининг тилсиз ва дилсиз винтларига айланган «ҳарбий қасамга содиқ» комиссарлик ходимлари ҳам, инсон саломатлигини ҳамма нарсадан устун қўйган, деярли Гиппократ қасамини ичган врачлар ҳам аскар жўнатиш режасини теграқ адо этиб, ташвишдан халос бўлиш йўлини тутишди.

Ҳолбуки, Иброҳим 1990 йил 5 ноябрда сурункали бронхитдан қийналиб Қўшработ ноҳияси марказий шифохонасида даволанаётган эди. Чақирув кунларида ҳам шифохонада даволанаётган эди. Чақирилиш қоғозини олганидан кейин у касал бўлишига қарамасдан 23 ноябрь куни ҳарбий комиссарликка боради. Бу ерда уни текширишдан ўтказган ўша шифохона врачи Б. Примов ҳарбий хизматга яроқли, деган хулоса чиқаради.

Қарангки, касалхонада ётган кишини ҳарбий комиссарликка чақириш мумкинми, қалинг муолажа тамом бўлмасдан туриб уни хизматга яроқли, деган хулоса чиқариш мумкинми, умуман бемордан истаган пайтда истаган жойга кетаверадиган касалхонани ўзи қанақа касалхона, унинг дарвозаси-ю эгаси борми, деган саволлар ҳеч кимни қизиқтирмаган. Қизиқтирмайди ҳам. Руҳиятига кулчилик чўкур сингиб кетган кимсалар учун «юқори»нинг буйруғи, айниқса ҳарбий билан боғлиқ кўрсатмани бажариш ҳамма нарсадан муҳим.

Она касалхонадан тегишли қоғоз олиб келганидан кейин ҳам ҳеч кимнинг пинаги бузилмади. Касаллик тарихидан олинган кўчирма Иброҳимнинг шахсий варақасига тиқиб қўйилди ва онага «Самарқандга ўзлари текширишади», деб жавоб берилди.

Шу ўринда «Ўғлингман, Она—Ер» номли гуржи фильмидаги бир лавҳани эсладим. Унда районнинг биринчи раҳбари икки кеча ухламай ўзи қишлоқда оғриганлигини бемориин ўз машинасида барриб, марказдаги шифохонага жойлаштириб, ҳаётини сақлаб қолади. Ҳаққоният билан ваҳимали. Буни аксинча эди. Унга «ахир районда ким бир беморни, — ҳар бири билан ўралашиб юрсангиз иш қолиб кетадику», деб таъна қилишганда «мен учун ҳамма одамлар бир, ҳар бирини ўйлашим керак» деб жавоб қайтаради.

Бу лавҳани келтиришимдан мақсад, вилоят соғлиқни сақлаш бўлими бошлиғининг ҳарбий чақириқ бўйича ўринбосари Турсун Жўраев билан суҳбатлашганимизда у вилоятдаги қатор (Жомбой, Оқдарё) районлар ижроия комитетлари раисларининг ўринбосарлари (улар район чақирув комиссияси раислари ҳисобланадилар) ҳар бир чақирилувчиларнинг атрофлича, синчиклаб текширилишини назорат қилишларини, шунинг учун ўша районларда ҳеч қандай юзакиликка йўл қўйилмаслигини айтди.

Чиндан ҳам Иброҳимни «Самарқандда ўзлари текширишади», демасдан қатъийроқ, дадилроқ иш тутилиши мумкин эмасмиди? Мумкин эди, албатта. Аммо...

Аммо гулдай бир йигит ҳаёти, истиқболи учун, боқувчисидан жудо бўлиб онанинг маъсумий ишлардан топадиганчилик ва жавобгарлик онанинг тақдири учун қайғурадиган мард топилмади. Охунбобоев қишлоқ совети раиси А. Сайфуллаевнинг «Иброҳим онасига тарбиячи ва ҳарбий билан боғлиқ ҳужжатларни бажариш йўлларига (ҳарбий хизматга) ҳисобга олиб кетишгани» деганидан ҳеч қандай нарса чиқмади.

— Афсуски, бу воқеа мен ишга келишимдан сал олдин юз берган экан, — дейди майор Раймқул Сафаров. — Илгари бу ерда Б. Аҳмедов комиссар бўлган. Ҳозир у Пайариқ районида ишлаяпти.

Афсусларнинг адоғи йўқ. Энди улардан нима наф, не тасалли?

Иброҳим ҳарбий комиссарликдаги текширувдан кейин яна касалхонага қайтиб бориб, у ердан 27 ноябрь куни яна, 5 декабрь куни вилоят ҳарбий комиссарлигида ўтказилган текширувдан сўнг уни Москвага, совуқ жойларда ҳарбий хизмат ўташга жўнатишди. Бу ерда ҳам ҳарбий хизматга яроқли деб топишмаган эмас, жумҳурият ҳудудида хизмат қилишни мумкинлиги борасида «енгиллик» берилди.

Бир қарашда ҳаммаси қонуний, ҳаммаси расмий. «Енгиллик» берилган Иброҳим Ўзбекистоннинг об-ҳавоси иқлими, шарт-шароитига «енгил» жойлардан бўлмиш Бухоро вилоятидаги бир қисмга жўнатилган. Сурункали бронхитдан қийналган, бунинг устига иккинчи ойдан сўнг касали билан оғриган нимжон йигит учун Бухоронинг «мусаффо» ҳавоси, «соя-салқин» иқлими қанчалик шифобахш эканлиги «Учқудуқ», деган машҳур ашуланинг лаб сўзлари бир бора эшитган одам тасаввур этиши мумкин.

Ўша кунлар онаизор: ўғлим соғайиб кетар, деган умидилинж билан оғир таҳликада яшарди. Машъум 17 июнь кути ҳам қалби нимадир сезиб, ўғлига отланганди. Тегишли жойга етиб келганида оғирлашиб қолган Иброҳимни Тошкентга олиб кетишган экан. У пойтахтга етмай самолётда жон берибди.

Бедодликнинг тошбағирликнинг қарангки, аввало реанимацияда бўлмаган ўғлини ўғир беморни кўзатиш мумкин бўлмаган ҳолда Тошкентга жўнатишди. Бунинг устига махсус тиббий тайёрада эмас, оддий йўловчи тайёрада.

Онанинг — боласи бемор-лигини айтиб зор қақшаган, не-не иддаолар остонасига бош урган, оҳини ҳеч ким тинглашни ҳоламаган онанинг энди ҳолатини тасвирлаш қийин. Ахир у биларди. Билардию, қанчалар ўтинди, оғохлантирди, худонинг зорини қилди-ю, фарзанди вафотининг дилиган айланган бағирлар юмшамади.

Мана энди — фожиа юз берганидан кейин эса бюрократ машинанинг ғилдираклари парраклари ғириллаб айлана кетди. Онанинг жумҳурият Президентига ёзган мактуби асосида республика Соғлиқни сақлаш вазирлигидан бошлаб вилоятгача ноҳиягача ҳаракатга келди. Нуфузли комиссия унга жумҳурият Соғлиқни сақлаш вазирлиги вакили М. Исмоилов тошкентлик профессорлар С. Жўраев раҳбарлик қилдилар. Иброҳим даволанган район шифохонаси, район ҳарбий комиссарлиги, у хизмат қилган ҳарбий қисм ва ўткир пиелонефрит (буйрак шамоллаши) деган ташхис билан ва ўткир пиелонефрит (буйрак шамоллаши) деган ташхис қўйилган. 12 июндан 17 июнгача Иброҳим реанимация бўлимида бўлиб ётган. Шу оралиқда унинг аҳволи тобора оғирлашганига қарамасдан тегишли мутахассислар чақирилмаган, зарурий муолажа қилинмаган. Ҳеч ким болани Тошкентга олиб кетиш ҳақида бош қотирмаган, шу аҳволда Тошкентга жўнатилган.

Хулоса чиқарилди: Иброҳим ҳарбий хизматга кетаётганда яроқли бўлган. Хизматга киришганидан кейин шамоллаш натижасида оғир дардга йўлиққан. 1991 йил 11 июнда қўйилган ташхис: астма белгиларига эга бўлган сурункали бронхит ва буйрак шамоллаши. Иккинчи куни терапевт врач ўткир ўпка шамоллаши медицина бўлинмасини ғалвирдан ўтказиб текширди. Қисм медицина хизмати бошлиғи капитан А. П. Прохоров, рота командири А. В. Хабаров ва бошқалардан изоҳномалар олинди. Хужжатлар ўрганилди.

Аммо бу жазолар Иброҳимни тирилтира олармиди. Қантим аяннинг қуйган кўнглига малҳам бўлаолармиди. Яна ўша онанинг бағри наҳорли кетганига энди кирган тан бермай кўнгили. У ўз мактубида бировни жабрламоқчи эмаслигини, бундай лоқайдлик, бағритошлик такрорланмаслигини, деган ниятда қўлга қалам олганини айтади. «Токи бошқа оналар мендек зор қақшаб қолишмасин, фарзандларининг ўрнини асло истамайман», дейди.

Оналаримизни зор қақшатмаслик учун ҳарбий хизматга жўнатилаётган ҳар бир ўғлон тақдири учун масъулиятни тўла зиммага олиш, «Самарқандда ўзлари текширади» дега йўналишда тергов ўтказиш. Ўрта бўйли, алп кўриниш...

Ўшбу мақола тайёрланаётган кунларда Ўзбекистон мустақиллиги эълон қилинди. Озод жумҳурият Президентининг ҳарбий ишлар вазирлигини ва ҳарбий комиссарликларининг фармонларидан бири — Ўзбекистон республикаси Мудофаа ишлари вазирлигининг тузиш ҳақида бўлди. Шунингдек, эндиликда ҳарбий хизмат фақат ўзбекистонда ўталади. Ҳарбий хизмат ўринга муайян соҳаларда ишлаб бериш) жорий этилажаки билдирилди.

Бир сўз билан айтганда ўзбек ўғлонлари она юрт бағрида, ўз халқи, ўз давлати учун хизмат қилаётган даврлар келмоқда. Бу кунлар бевақт хазон бўлган Иброҳим ва унга ўхшаш қанча-қанча жигарбандларимизнинг навниҳол умри эвазига эканини эслаб юрагим ўртанади. Ҳарқалай қурбонлар бекиз кетмади, умидлар сароблигича қолмади, эзгулик рўёбга чиқди, деб Қантим аяга ва фарзанд доғида қовжираган бошқа оналарга тасалли бергим келади.

Иброҳимнинг покиза ва ўйноқ руҳига мурожаат қилиб деймаан: кечир бизни Иброҳим, энди машъум хатолар такрорланмайди, энди эркимиз қўлимизда, энди фарзандларимиз тақдирини ўзимиз ҳал қилажакмиз. Сен армонлар ва ўзингни қурбон этиб бизга озодлик йўлини очиб кетдинг...

Ажалини эшикдан, энди ҳеч қачон бесамар қолдирмаймиз... Сенинг мунис онанг, мушфиқ она, сингилларинг, укаларинг ва ўзинг содиқ дўстларинг қалбида, колаверса ушбу сатрларни ўқиганда барча юртдошлар ёдида сақланажак. Сенинг фожиавий ёзуринг энди бизга муқаддас сабоқ бўлажак.

Кечираолармикансан, Иброҳим?

Ҳабиб ТЕМИР, ёзувчи.

ЁШ АВЛОД ТАҚДИРИНИ ЎЙЛАБ

«Болаларимиз — бизнинг келажагимиз — яхши тарбия бўлгусн кексалигимиз, ёмон тарбия бўлгуси ғамаламларимиз, кўз ёшларимиз, бошқа одамлар олдидаги, бутун мамлакат олдидаги айбимиз демакдир».

А. С. МАКАРЕНКО.

Мен Ленинск шаҳар кенгаши ижроия комитети ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари билан шуғулланувчи комиссиянинг масъул котиби лавозимида 12 йилдан бери баҳоли қудрат ишлаб келяпман. Ушбу кунгача беҳисоб оилалар, жиноятга қўл урган ўсмирлар ўртасида содир бўлаётган турли жиноятларнинг сабаби ўрганилди. Бу ишдаги ишимиз учун ва бу масалага маҳаллий раҳбарларнинг эътиборини яна бир бор тортмоқчиман.

Кейинги вақтлар ишни бир кўрсатдаги, агар ёш авлодга тўғаликни давридан тўғри тарбия берилмаса, луқман қалол ишлар, ёш авлодга тўғри кўчаларни бермаса, болам ўзингни тор ишлаш ҳуқуқига, ёш...

масъулиятини қонун кучи билан тасдиқлаш юзасидан эътибор тақдирлар ҳайиб бўлиши мумкин эмас. Шу билан бирга «Ўзбекистон республикасида вояга етмаганлар иши билан шуғулланувчи комиссиялар ҳақидаги Низомнинг 5-моддасида қайд этилган болалар билан ишлаш штатлари тезда таълимланиши зарур.

Тушунаман, ҳозир жумҳуриятимизда маблағ масаласи қийин. Шу билан бирга ҳеч кимга сир эмаски, бундай ишлар ҳам «бошқа жойлар» деб қарзга олинмоқда. Ахир маҳалла комитетлари учун ранс ва котиб лавозимлари ажратилган ва уларга маош тўланаётган бўлиб, бу ҳам ишлашга маблағ топилишини кўрсатади...

Комиссиялар ҳақидаги Низомни ҳам қайта кўриб чиқиш ва уни қонун йўли билан ишлаш керак. Лекин Ҳозирги пайтда айрим ишлар ҳам даркор. Ҳозиргача рус тилида чоп қилинган, лекин ўзбек тилига ўгирилмаган бу Низомдан 1985 йилдан бўён фойдаланиб келинмоқда. Уша ҳам, қанча кутишга тўғри келади, буни айтиш қийин.

Низомнинг яна бир кучсиз томони шундаки, комиссия корхона, ташкилот ва муассаса раҳбарларини ўз қарори билан жавобгарликка тортиш ҳуқуқига эга эмас. Бу эса ишимизга салбий таъсир кўрсатмоқда ва ҳолос.

Бунинг устига комиссия фаолияти учун алоҳида хизмат хонаси бўлмаса, ота-оналар ва ёшлар билан ишлашда анча қийинчиликлар туғилади. Ҳатто шаҳар мактабларида тарбиячилар бор, вояга етмаганлар учун махсус мактаб-интернатлар ҳам бўлиши зарур. Қонунбузарлик содир этган ўсмирларни ҳарбий қисмларга олиш, уларни назорат қилиш зарур. Шу ишга раҳбарлар ҳам жалб этилмоқда. Фақатгина тегишли идораларга тарбияланувчи кўпинча кўрсатилиши керак эмас.

Юқорида зикр қилинган масалаларнинг қанчалик тез ва мукаммал ҳал қилинишига аждодларимиз бурчимизни шунчалик вижданан бажарган бўламиз.

Обиджон ҲАМИДОВ, Андижон вилояти.

Президент фармони қандай бажарилаяпти?

ИЗЛАНГАНГА ИМКОН БОР

Тасодифан икки қариянинг суҳбатига шерик бўлиб қолдим.

— Айрим раҳбарларимиз, газетачилар, телевизордаги гапдонларнинг ваҳимачилигига ҳайрон қоламан. Халқ ғамини ейиш ўрнига нуқул ваҳима, очарчилик, қаҳатчилик ҳақида гапиришади. Бу олди-қочди гапларни эшитиб, кўпчиликнинг юрагига қўрқув тушиб қолди. Шунинг учун дўконларда ун, дон, бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари туриш бермаяпти. Одамларнинг уйи омборга айланиб кетди.

— Ўттизинчи йилларда навқирон йигит эдим. Мамлакатда очарчилик бўлган. Лекин бизнинг юртимизда «биров очликдан ўлибди» деган гапни эшитганимиз йўқ. Бутун ваҳима Россиядан, Волгабўйидан келган. Ўша йилларда «Дон тўплаган азиз, олтин тўплаган хор» деган мақол урф бўлганди. Уйимизда ғалла сақлайдиган «бой сандиқ»лар бўларди. Йил бўйи хонадонимиздан дон — ризқ-рўз аримасди. Куни кеча бозорга кирдим. Коппон тўла дондун. Бозорга дон кирибдими, очарчилик бўлмайди. Бир ҳовуч ваҳимачиларнинг гапига учмаслик керак. Президентимиз Ислом Каримов ҳар бир оилага 100 килограммдан ғалла бериш тўғрисида яхши фармон чиқарди. Мана, найманликлар бу фармонни дўндириб ўринлатишибди. Ҳар оилага 100 килограммдан, агар оила аъзолари 5 кишидан ортиқ бўлса, киши бошига қўшимча равишда 23 килограммдан дон тарқатишибди.

Оталардан изн сўраб, улар тилга олган хўжаликнинг манзилгоҳини аниқлаб олдим. Тошлоқ ноҳияси Найман қишлоқ кенгаши ҳудудидаги «Навбаҳор» жамоа хўжалиги шундай хайрли ишга қўл урган экан.

Хўжалик ҳудудида 1.800 оила, 7.500 киши истиқомат қилади. Жумҳурият Президенти фармонига биноан ҳар бир оилага камида 100 килограммдан ғалла тарқатилса, 180 тонна дон керак бўлади.

— Хўжалигимизда Президент фармонини бажариш учун имкониятлар мавжуд, — дейди жамоа бошқарувининг раиси Неъматжон Умаров. — Бу йил 375 тонна бошоқли дон йиғиштириб олдик. Тенг ярмини аҳолига тарқатдик. Фармонда ҳар бир оилани келгуси йил ҳосили учун уруғлик билан таъминлаш мақсадида 100 килограммдан дон ажратиш кўзда тутилган. Бу яхши фикр. Лекин икки кишидан иборат оилага ҳам, 15 кишилик хонадонга ҳам бир хил миқдорда дон тарқатиш адолатдан эмаслигини ҳисобга олиб, оила аъзолари беш кишидан ортиқ бўлса, киши бошига 23 килограммдан қўшимча дон тарқатдик.

Раиснинг мўъжазгина чўнтак дафтари ғиж-ғиж рақамларга тўла. Буларнинг ҳаммаси ҳисоб-китоблар. Бозор иқтисодиёти биринчи бўлиб қишлоқ аҳолиси ҳамёнига чанг солди, десак янглишмаймиз. Даладан ишлагани юқ ҳам бўлмайди, асосий нажот томорқадан. Лекин қишлоқ фуқароси сарф-харажатининг бир қисмини колхоз кўтармаса, у қийналиб қолиши мумкин.

Бир пайтлар найманликлар Катта Фарғона канали бўйларида дурустгина шоли етиштиришган. Агар шу анъана тикланса гуручга бўлган эҳтиёж ҳам бирмунча қондирилар экан. Ҳар йили колхоз бўйича 200 атрофида уйланиш, хатна тўйлари ўтказилади. Бундан ташқари турли маросимлар бўлиб туради. Ўртача бу маросимларга 34—36 тонна гуруч ишлатилади. Шунингдек, 1,800 оила ҳафтасига 1 килограммдан, бир йилда эса жами 100 тонна атрофида гуруч истеъмол қилар экан.

Демак, бир йилда жамоа аҳлига 130—135 тонна гуруч зарур. Бунча миқдорда гуруч олишга 270—280 тонна шоли тайёрлаш лозим. Агар найманликлар ўша 50-йилларда ҳар гектар ердан 40—45 центнердан ҳосил йиғиштириб олишганини эслаcак, масала ойдинлашади. Ҳар йили 68—70 гектар ерга шоли экилса, четдан гуруч олиб келишга эҳтиёж қолмайди. Эски обжувозларни тиклаш тарафдорлари ҳам йўқ эмас. Агар 30—40 йиллаб пахта экилаётган ерларга шоли сепилса, ер дам олади, тупроқ таркиби ҳам яхшиланади, ернинг шўри ювилиб яшнаб кетади.

Хўжаликда аҳолини гўшт билан таъминлашнинг чора-тадбирларини ҳам излашга ҳаракат қилиняпти. Аҳолининг гўшт истеъмол қилиш даражасини лоақал жумҳурият даражасига етказиш учун ҳар йили қўшимча 18 тонна бўрдоқи гўшти етказиб бериш керак. Бунинг учун эса 90—92 та бўрдоқини парваришлаб, аҳолига 13—14 сўмдан сотиш мўлжалланяпти. Бозордан бўрдоқиларнинг бир килограмм тирик вазни 9—10 сўмга сотиб олинади. Ўртадаги зарар бир йилда 80—85 минг сўм атрофида бўлади. Бу зарарни бошқа соҳалар ҳисобига қоплаш чоралари ҳам кўриб қўйилди. Бу хайрли тадбирни бажаришга эса шу йилдан бошлаб киришилди. Мол гўшти нархи кооператив савдо дўконларида 18—20 сўмни ташкил этяпти. «Навбаҳор» хўжалигига қарашли дўконларда эса гўшт 13 сўмдан сотиляпти. Бўрдоқичилик корхонасидаги 30—40 бош сўқим ҳам пахта йиғим-теримида иштирок этаётганларга, аҳолига янги йилгача сўйиб сотилади.

Лекин қиш яқинлашиши билан яна асосий мавзу ғаллага бориб тақаляпти. Бу йил хўжаликда донни йиғиштириб олишда ҳақ тўлаш, ташиш ва сақлашда юқоридан бериладиган нормативлардан мутлақо воз кечилди. Комбайнчи бажарган иш нормаси учун эмас, неча гектар ернинг ҳосилини ўргани, янчган дони миқдори учун, ҳайдовчилар эса неча марта қатнаганликлари учун эмас, аксинча неча тонна дон ташиганликлари учун ҳақ олишди. Масалан, комбайнчи бир тонна сомон учун 30 тийин, янчилган 1 тонна донга 1 сўмдан, ҳайдовчи ҳам нобудгарчиликсиз ташиган 1 тонна ғалла учун 1 сўмдан иш ҳақи олди. Бу одатдаги нормативлардан 3—4 баравар кўп.

Комбайнчи ҳам, деҳқон ҳам, ҳайдовчи ҳам доннинг омборга келиб тушишидан манфаатдор. Чунки уларга тарозидан ўтган маҳсулот учунгина ҳақ тўланади. Ғалла ўрими қизғин паллага кирган кезларда шундай воқеа рўй берди. Комбайнчилар иш тугаб ҳисоб-китоб қилишаётганда бир машина ғалла омборга олиб келинмаганлиги аён бўлиб қолди. Янги ишга чиққан ҳайдовчилардан бири назоратчилар кўзини шамғалат қилиб донни ўз уйига олиб келиб тўккан экан. Ҳайдовчи ҳамманинг олдида изза қилинди. Энди у анча вақтгача машина рулига ўтира олмайди.

Хўжаликда ғалла, дон муаммосини ҳал этишнинг бир қисми томорқачилар зиммасига тушяпти. Узоқ йиллар ун савдо дўконларидан сотиб олингани учун ҳам ғалла экиш таомилдан чиқиб кетганди. Колхоз даласида пахта яккаҳоким бўлганидек томорқаларга фақат помидор экиш одат бўлиб қолди. Ҳатто қишлоқда яшаб, картошка, сабзи, пиёз бозордан харид қилинди. Томорқа ерларида помидор вилти пайдо бўлди.

Энди томорқачилар помидор яккаҳокимлигидан воз кечишяпти. Томорқаларда бошқа турдаги экин қаторлари ҳам тез-тез кўзга ташланяпти. Шу йил баҳорида 816 хўжалик 87 гектар томорқага ғалла экди. Найман қишлоқ кенгашининг қишлоқ хўжалик масалалари комиссияси ҳозир томорқачиларнинг натижаларини ҳисоб-китоб қиляпти. Дастлабки хулосалар чакки эмас. Томорқачилар 300 тоннадан зиёд ғалла етиштиришгани аён бўлди. Яна шунча миқдордаги сомон хонадонларнинг қишки ғарамига босиб қўйилди.

Бу соҳанинг миришкорлари номи ҳам қишлоқда тез-тез тилга олиняпти. Ортиғали Норбоев хонадони 12 сотих ерга уруғ сочган эди. Хирмон кўзланганидан зиёда бўлди. Ҳар гектар ердан 80 центнердан дон ҳосили олинди. Омборга 1.200 килограмм сара дон ғамлаб қўйилди. 1.000 донадон ортиқ прессланган сомоннинг бир қисмини бозорга сотди, ҳар йили помидордан олинаётган фойда чиқди-қолди. Бундан ташқари хўжаликда 4 бош новвос парвариш қилиняпти. Собиржон Қобулов хонадони ҳам ҳар гектар ердан 70 центнердан ғалла йиғиштириб олди.

Умрзоқ Ҳасанов хонадони эса бўрдоқи боқишдаги бой тажрибаси билан ном чиқарган. Хонадонда ҳозир 3 бош қорамол, 7 бош қўй парвариш қилиняпти. Илгарилари ўт-ўлан, озуқа-ем бозордан сотиб олинар эди. Бу йил томорқага ғалла сепилди. Мана натижаси: ҳар гектар ер 70 центнердан ҳосил берди. Салкам 1 тонна дон йиғиштириб олинди. Ғамлаб қўйилган сомон эса озуқа муаммосини қисман ҳал этди. Ҳасановлар хонадони эҳтиёждан ортиқча ғаллани омухта емга айрибошлаш ҳақида колхоз билан келишиб ҳам олган.

Бу хонадонларга Президент фармони бўйича дон ажратиб бериш ортиқча бўлса керак, деб ўйлашаётганлар ҳам топилар. Асло бундай эмас. Ғалла етиштираётган хонадонлар ҳам эътибордан соқит бўлаётгани йўқ. Хонадонларнинг истагига кўра уларга буғдой ўрнига жавдар ёки сули бериляпти. Чунки Президентнинг фармони ҳаммага баробар.

Хўжаликда анчадан бери ишламаган эски тегирмоннинг новларидан сув оқиб, яна оғир тегирмон тоши айлана бошлади. Бу яхшиликдан, покликдан, ҳаётнинг узвийлигидан нишона.

Н. СОБИРОВ.

КИЧКИНА ДЕМАНГ БИЗНИ...

Буюк бобокалонимиз, шеърият соҳибқирони Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигини республикамиз спортчилари ҳам муносиб нишонладилар. Сирдарё вилоятининг Боёвут районидаги Димитров шаҳри маданият ва истироҳат боғида миллий курашнинг Фарғона усули бўйича Ўзбекистоннинг мутлоқ биринчилиги ўтказилди. Унда Фарғона, Наманган, Андижон, Тошкент, Сирдарё вилоятларидан, Тошкент шаҳридан 50 дан зиёд полвонлар қатнашди. Боёвут районидан алоҳида команда қўйилди. Томошабинлар орасидан эса 15 нафар талабгор топилди.

Полвонлар вазн тоифасига кўра, икки гуруҳга бўлиниб беллашдилар. Биринчи гуруҳ (90 килограммгача) мусобақаларида тошкентлик Аъзамжон Шокиржонов, биринчи, фарғоналик Фахриддин Болтабоев иккинчи, унинг юртдоши Шуҳрат Қодиров учинчи ўринларни эгаллашди. Ўта оғир вазндаги саралаш мусобақалари якунларига кўра Ўзбекистон биринчилигининг бир неча бор ғолиби Аҳмаджон Тўрақулов (Боғдод), Аъзам Ўлмасов (Боғдод) ва Зокиржон Мамадалиев (Наманган) ҳурмат шоҳсупасига кўтарилдилар. Шундан сўнг А. Тўрақулов (120 килограмм) билан А. Шокиржонов (85 килограмм) мутлоқ чемпион номини олиш учун беллашдилар. Бунда 41 яшар А. Шокиржонов ғолиб чиқди.

Район спорт ташкилотлари (жисмоний тарбия ва спорт комитети раиси Т. Ширинов, кўнгилли спорт жамияти раиси Т. Азимов) мусобақаларга пухта тайёргарлик кўришганини алоҳида таъкидлаб ўтиш керак. Боёвут районининг меъмори Абдусаид Оқбўтаев ғолибларни тақдирлаш учун 2 минг сўм пул ва совринлар инъом этди.

Биринчилик миллий курашнинг бу турига қизиқиш катта эканлигини, у тобора оммалашиб бораётганлигини кўрсатди.

Х. МИРҲОДИЕВ.

МИЛЛАТНИНГ ҚАЛБИ

Она тилим, ўзинг мадад бер

Мен 25 йилдан буён кечки ўрта мактабда она тили ва адабиёти фанидан сабоқ бериб келаман. Бурун 4-синфларда она тилига 2 соат, 6-синфларда ҳафтасига бор-йўғи бир соат дарс ажратилар эди. 7—8-синфларда эса она тили 2 ҳафтада 1 соат ўтилган. Барча синфларни «иккинчи она тилимиз — рус тили» эгаллаб олган эди. Буни қаранг, қандай қилиб она тилимиз иккита бўлиши тўғрисида ўйламаган эканмиз денг...

Ўша маҳалда 5—6 синф ўқувчиларига она тили 1 соат, рус тили дарси эса 3 соат ўтиларди. Қолган синфларни ўзингиз тасаввур қилаверинг. Ҳа, социал адолат шу тарзда ер қаърига кириб кетган эди.

Тил — миллатнинг қўрғони ва нажот қалъаси. Ўзбек тили туфайлигина биз ўзбекмиз — алоҳида миллатмиз. Ўзбек тили йўқолса, халқ халқ бўлмайди. Ўзбек тили ўзбеклар учун ҳамма ўқув фанларининг асоси. Ҳаёт сув билан тирик деганларидек, миллат ҳам тил билан тирикдир. «Токи тил бор экан, халқнинг умри боқийдир» — дейди таниқли қирғиз ёзувчиси Чингиз Айтматов.

Тилимиз давлат мақоми олиб, социал адолат ғалаба қилди. Эндиликда умумий ва ўрта махсус таълим мактабларида ўзбек тилини ўрганишга ажратилган соатлар сони кўпайтирилди. Бироқ она тили учун кураш — умумхалқ иши даражасига кўтарилгандагина ўзбек тилининг ривожланиши учун кенгроқ йўл очилди. Бунинг учун жойлардаги тил комиссиялари ўзбек тилига давлат тили. мақоми берилганлигини унутмасдан холис ва ҳалол ишламоқлари зарур. Энди мактаб дарсликларини ўзбекчалаштириш муаммосига эътибор берайлик.

Мана, 9-синф ўзбек тили дарслиги (Тошкент — 1988).

Ундаги атамаларга назар ташланг: граматика, фонетика, синтаксис, фразеология, концепция, модель, орфография, пунктация, орфоэпия, семасология, синонимия, морфология, трансформация, синоним, омоним, антоним, пороним, инверсия, категория, семантика, конструкция, оппозиция, симметрия, зоология, ботаника, биология, анатомия, лексикология, ситуация каби. Буларни ўқигач дарслик қайси тилда ёзилганига ҳам ишонмай қоласан, киши. Балки ўзбек тили дарси мактабда энг қийин, энг зерикарли ва тушунарсиз фанга айланиб қолганию оммавий саводсиз бўлиб қолаётганимизнинг асосий сабабларидан бири ҳам мана шунга бориб тақалар...

Тилшунос олимларимиз ўзбек тилидаги бундай тушунарсиз атамаларнинг маъноси устида жиддий бош қотирсалар ёмон бўлмас эди. Лекин қарангки, уларнинг фикрича русча атамаларни ёппасига ўзбекчалаштириш мумкин эмас эмиш. Бундай гайри илмий қараш шу йил «Мактабда ўзбек, рус тиллари ва адабиёти» ойномасининг 2-сонида босилган. Н. Маҳмудов, Ш. Шукуров, С. Ашурбоевлар ўзларининг «Ўзбек тили синтаксиси ва атамалар» номли мақоласида «ўзбек тилшунослигига ўзлашиб кетган фонетика, граматика, синтаксис каби атамаларнинг таржимаси — муқобили ҳақида сўз бўлиши мумкин эмас», деб ёзишади.

Менимча бошқа муаммолар қатори она тилидаги бу атамаларнинг тақдири ҳақида ҳам олимларимиз, тил ва адабиёт муаллимлари ўз муносабатларини ошкора айтишлари зарур.

Мели БОБОҚУЛОВ,
Пастдарғом ноҳияси, 1-кечки ўрта мактабнинг йўриқчи-муаллими.

ОЛИМЛАР — ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИГА

Самарқанд Давлат дорилфунуни доценти Рисолат Худойназарова профессор Евгений Потапович Горелов раҳбарлигида яратган шоли етиштириш жараёнининг янги усули сувни тежашга асосланган. Усулнинг моҳияти шундаки, намсевар дон буғдой сингари суғорилади. Жомбой районин «Коммунизм» жамоа хўжалигидаги тажриба даласида эрта навли шолининг дастлабки ҳосили олинди. Ёз мобайнида экин уч марта суғорилди. Бу эса одатдагидан ўн баробар камдир.

Натижа шуни кўрсатдики, ҳар гектар ердан 50 центнердан, кечки навларидан эса янада зиёдроқ ҳосил олиш мумкин.

Тажриба давом эттирилмоқда.

СУРАТДА: доцентлар Комилжон Мўминов, Рисолат Худойназарова ва сувчи Раззоқ Таннабердиев.

Суратқаш Р. ҒОФУРОВ.

СУТ МИҚДОРИ ОШДИ

Учқўрғон районидаги «Андижон» жамоа хўжалиги чорвачилик фермасида сигирлардан соғиб олинаётган сут миқдори анчагина ортди. Бунга қорамоллар озуқа рационига қанд лавлаги ҳам киритилгани сабаб бўлди.

Хўжаликнинг оилавий пудратчиси Абдулҳай Акбаров олти йилдан бери лавлаги етиштириш билан шуғулланиб келади. Тажрибали деҳқон ҳар гектар ердан икки минг центнердан хашаки лавлаги етиштириб, Бутунииттифоқ халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг олтин медалини олишга муяссар бўлган эди. Жумҳурият кўргазмаси эса уни «Урал» мотоцикли билан мукофотлаган.

Лавлаги етиштириш сирларини пухта ўзлаштириб олган А. Акбаров бу йил ўн икки гектар ерда деҳқончилик қилмоқда. Шундан олти гектарига қанд лавлаги экқан. Сигирлар маҳсулотдорлигини оширишда муҳим омил бўлиб хизмат қилаётган бу ширали экин уруғини у Қашқадарё вилоятидан олиб келган эди. Дастлабки натижа ҳар гектар ердан минг центнердан ҳосил олинишидан дарак бермоқда. Қанд лавлаги йиғиштириб олингач, унинг 300 тоннаси хўжалик қишга ғамлаб қўядиган озуқа базасига қўшилади. Ортиқча қисми эса қўшни хўжаликларга сотилади. Лавлагикорлар Наманган вилоятидаги бошқа хўжаликларни ҳам ана шу фойдали экин уруғи билан таъминлашга қарор қилишди. Шу мақсадда икки гектар ерда уруғлик учун қанд лавлаги етиштирилмоқда. Ҳадемай, вилоятнинг бошқа районларида ҳам бу фойдали экин кўплаб экила бошланади.

(ЎзТАГ мухбири).

ҚИРҒИЗИСТОН ХАБАРЛАРИ

ВАЛЮТАГА ТОҒ АСАЛИ

БУЮК Британиянинг «Чилингстон Тамплин ЛТД» фирмасининг ишбилармонлари, эр-хотин Жон ва Маргарет Мортимерлар амалий ташриф билан Ўшга келишди. Маргарет хоним наботот фанлари доктори, жаноб Джон эса кимё фанлари доктори экан. Уларнинг фирмаси асал сотиш билан шуғулланаркан. Мортимерлар Қирғизистонга бишкеклик, ўшлик, жалолободлик, прежевальсклик асаларичилар билан ҳамкорлик қилиш мақсадида келганликларини таъкидлашди. Тоғ асалини валютага сотиб олишга ва уни хорижда ишлаб чиқариладиган камёб молларга алмаштиришга тайёр эканликларини изҳор этишиб, контрактга имзо чекдилар.

ИТАЛЬЯНЛАР БИЛАН ШЕРИКЛИК

ҚИРҒИЗИСТОН жумҳурияти Италиянинг «Эгле-Механотесиле» ҳамда «Рост-Итал» компаниялари билан ҳамкорлик шартномасига имзо чекди.

Шартномада Қирғизистонда енгил саноатни ривожлантириш, жаҳон бозори талабларига жавоб бера оладиган маҳсулотлар ишлаб чиқаришга ихтисослаштирилган корхоналар бунёд этиш каби масалалар кўзда тутилди.

ПАХТА НАРХИ ҚИММАТЛАШДИ

ҚИРҒИЗИСТОНДА пахтанинг нархи ошди. Аввал бир тонна пахтага 2070 сўм тўланган бўлса, энди унинг баҳоси учдан бир ҳиссага кўтарилди. Ёки бошқачароқ қилиб айтганда, гектаридан 25 центнердан ҳосил олган ижарачига ҳар ойда ўрта ҳисобда 700-750 сўм тўланадиган бўлди.

7-НОЯБРЬ — МАТБУОТ КУНИ

ИЛГАРИ Қирғизистон журналистлари, матбаачилари ҳам матбуот кунини СССРнинг барча жумҳуриятлари каби 5 май — «Правда» рўзномаси таъсис этилган куни нишонлашарди. Республика мустақилликка эришгач, Қирғизистон журналистлари ушбу байрамни 7 ноябрда — биринчи қирғиз рўзномаси «Эркин тоо» чиққан кунга кўчиришни сўраб жумҳурият парламентига мурожаат қилдилар.

БИРЖАНИНГ ДАСТЛАБКИ САВДОСИ

ЎШ мол-жамғарма биржаси ўзининг дастлабки савдоларини уюштирди. Кимошди савдосига салкам минг турдаги умумий баҳоси 400 миллион сўмлик автомобиллар, қурилиш техникаси, халқ истеъмоли моллари, қурилиш анжомлари, электрон-ҳисоблаш машиналари, магнитофонлар, телевизорлар, тиббиёт ускуналари, дори-дармонлар қўйилган эди. Жумладан ҳар бири 95 минг сўмдан бўлган 5 та ВАЗ, ҳар бири 165 минг сўмдан бўлган 200 та УАЗ—469 автомашиналари ҳам бор эди.

Савдо-сотиқда Ўрта Осиё ва Қозоғистон республикалари ҳамда РСФСР ишбилармонлари иштирок этдилар.

Р. КАРИМОВ.

САМАРҚАНДДА ТАНТАНА

КУНИ кеча Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллик тантаналари иштирокчиларидан бир гуруҳи кўҳна Самарқандга ташриф буюришди. Шаҳар аҳли меҳмонларни нону туз билан кутиб олди. Самақанд кўчалари байрамона тусда. Эрта тонгдан вилоятнинг турли бурчакларидан келган пахтакору чорвадорлар турли касб эгалари, зиёлилар шаҳарнинг шоир номидаги майдонига ошиқдилар. Тантаналар шу ердан бошланди. Меҳмонлар ва шаҳар жамоатчилиги вакиллари аллома ҳайкали пойига гулчамбарлар қўйишди.

А. Навоий номидаги Самарқанд Давлат дорилфунунида илмий анжуман бўлиб ўтди. Дорилфунун ректори профессор М. Жўрақулов йиғилганларга А. Навоий асарларида илгари сурилган инсонпарварлик ғоялари ҳақида гапирди. Анжуманда халқ депутатлари вилоят кенгашининг раиси П. Абдураҳмонов, жумҳурият маданият вазири Н. Ғоипов, таниқли адиблар М. Карим, В. Салаухин шунингдек Украина, Қозоғистон, Арманистон, Туркманистон, Бошқирдистон, Чувашистон, Қорақалпоғистон ҳамда Туркиядан келган меҳмонлар иштирок этдилар. Сўнгра тантана қатнашчилари Пойариқ районидаги Исмоил Бухорий масжидига йўл олишди. Буюк муҳаддис қабрини зиёрат қилишди. Сиёб районидаги Фақиҳ Абулайс ёдгорлигида бўлган учрашувлар ҳам аҳолида ёрқин таассурот қолдирди. Шу куни Улуғбек мадрасасида А. Навоий музейи очилди.

Регистон майдонида, шаҳарнинг кўча ва хиёбонларида санъаткорлар, бадиий ҳаваскорлик жамоалари қатнашчилари концертлар, театрлаштирилган томошалар кўрсатишди. Кечқурун опера ва балет театрида вилоят жамоатчилигининг қутлуғ санага бағишланган йиғилиши бўлди. Шодиёналар давом этмоқда.

«Халқ сўзи» мухбири.

Диққат: янги ойнома

„БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ“

Кейинги йилларда халқ таълими соҳаси ходимлари, айниқса бошланғич синф ўқитувчиларига диққат-эътибор ва ғамхўрлик кучайди. Бу ўринда жумҳуриятимиз Президенти И. Каримовнинг бошланғич мактаб ўқитувчиларининг ҳаёти ва фаолиятини яхшилашга қаратилган фармони катта имкон яратди. Яқинда яна бир қувончли воқеа содир бўлди. «Бошланғич таълим» номли янги ойнома ташкил этилди. Шу муносабат билан мухбиримиз мазкур ойноманинг бош муҳаррири, филология фанлари номзоди Ўтамурод Нурмуҳамедов билан суҳбатлашди.

— «Бошланғич таълим» ойномаси қачондан бошлаб нашр этилади ва унинг саҳифаларида қандай мақолалар берилади?

— Ойномамиз 1992 йилнинг январь ойидан чиқа бошлайди. Ҳозир эса биз ойнома жамоасини шакллантириш, иш режаларимиз тўғрисида қайғуряпмиз. Ана шунинг учун ҳам айни пайтда ойномамизни чиқариш билан боғлиқ барча муаммолар тўғрисида пухта ўйлаб олишимизга тўғри келади. Бу биринчидан. Иккинчидан эса бевосита ойномага келсак, «Бошланғич таълим» номидан ҳам маълум, асосан бошланғич синф ўқитувчилари, куни узайтирилган гуруҳларнинг тарбиячилари, олий ва ўрта педагогика илм даргоҳларининг олимлари, ўқитувчилари, талаба ва ўқувчилари, ота-оналар учун мўлжалланган. Мазкур ойнома саҳифаларида халқ таълими вазирлиги томонидан тайёрланган бошланғич синф ўқитувчилари учун тарбиявий иш планлари, куни узайтирилган гуруҳлар тарбиячилари учун тавсияномалар ва ҳар хил методик қўлланмалар мунтазам равишда берилиб борилади. Болалар тарбиясига оид илмий-амалий мақолалар, дастурлар, илм-фан янгиликлари, руҳшунос, шифокор сингари мутахассис олимларнинг ҳам қизиқарли мақолалари ойнома саҳифаларидан кенг ўрин олади.

Ойномамизга қизиққан барча муштарийларга фурсатдан фойдаланиб эслатиб ўтмоқчиман: «Бошланғич таълим» ҳар ойда бир маротаба чиқади. Бир нусхасининг нархи 1 сўм, бир йиллик обунамиз 12 сўмни ташкил этади. Ойномамизнинг индекси 75311.

— «Бошланғич таълим»нинг ташкил этилиши айни муддао бўлди. Бу ойнома кимларга мўлжалланган, қандай мақсадлар учун хизмат қилади? Ана шулар тўғрисида батафсилроқ гапириб берсангиз?

— Халқ таълими соҳасида ишни янада яхшилаш, бошланғич, ўрта ва олий бўғинларда таълим-тарбия фаолиятини кучайтириш билан бирга ўқитувчи мураббийларнинг аҳволини яхшилаш учун ҳам ибратли ишлар қилинди. Президентимизнинг бошланғич синф ўқитувчиларининг ҳафталик иш ҳажмини 14 соатга, юқори синф ўқитувчиларини эса 16 соатга келтириш ва маошларини ошириш ҳақида ўтган йили чиқарган фармони, Ўрта Осиё ўқув юртлари профессор ўқитувчиларининг иш ҳақи қайта кўрилиб, анча оширилгани бунинг далилидир. «Бошланғич таълим» ойномаси масаласига келсак, бунинг чоп этилишини ҳаёт тақозо этмоқда.

Ҳар қандай бинонинг мустаҳкамлиги унинг пойдеворига боғлиқ бўлганидек, ҳар бир мутахассиснинг келажакдаги билимдонлиги унинг ёшликда олган ҳаёт сабоқлари, таълим-тарбиясига боғлиқ. Демак, бошланғич синф ёки мактаб ҳар бир инсоннинг камолга етишида, йўли сўқмоқларида асосий роль ўйнайди. Бунинг учун бошланғич мактабда етарлича билим олиш учун шарт-шароит яратиш ўқитувчи мураббийларнинг билимлари, дунёқараши кўнгилдагидек бўлиши муҳим воситалардан биридир.

Ҳозирги шароитда эса болажонлик меҳри билан яшаб, ўз касбининг фидойиси сифатида юракдан ишлаётган ўқитувчилар кўп эмас. Кўп ҳолларда эндигина педагогик дипломини олган ёшларга таълим-тарбиянинг бу энг муҳим босқичи топширилади. Менинг фикримча эндигина олий даргоҳни тамомлаб келган ёш мутахассис маҳорати етишмаслигидан ҳам ўзини, ҳам ўқувчиларни қийнаши табиийдир. Ҳақиқатда ҳам, болаларнинг кўнглини топиш, тарбиявий ишларни баланд савияда ва санъаткорона ўтказиш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Шу ўринда, таълим тарбиянинг замонавий сирасрорини очиб беришда «Бошланғич таълим» ойномаси қўл келади. Биз моҳир, тажрибали бошланғич синф ўқитувчиларининг ана шу юқорида тилга олинган санъаткорлик томонларини мунтазам ёритиб борамиз деган умиддамиз.

— Янги ойномани ўқитувчиларнинг энг яқин кўмакдоши ва маслаҳатчиси даражасига етказиш учун нима қилмоқ керак?

— Вазирлигимиз янги ойномани таъсис этгандан кейин жумҳуриятимиздаги истеъдодли ўқитувчилар, олимлар, педагог-руҳшунослар, машъал-новатор ўқитувчилар билан маслаҳатлашиб олдик. Улар ойнома, унинг фаолияти ва келажаги ҳақида ўзларининг фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

«Бошланғич таълим» ойномасида фарзанд тарбиясига оид халқ педагогикаси; хусусан одобномага оид манбалар билан танишиб бориш, ўтмишдаги бой маданият, тарихимиз билан узвий боғлиқ халқ дурдоналари, бошланғич мактабга асос солган, уни такомиллаштирган буюк сиймолар ҳақида ҳикоя қилинади. Болалар китобхонлигини мактабда, оилада тиклаш, мусиқа ва тасвирий санъат бўйича миллий сабоқларни ўргатиш, она-табиатга меҳр-муҳаббат, унинг бойликларини кўз қорачиғидай сақлаш ва кўпайтиришга рағбат уйғотиш, экологик тарбия, болаларни жисмоний чиниқиш, тежамкорликка ўргатиш — булар бугунги долзарб масалалардир. Бу масалаларни билимдон мутахассислар кўмагида мунтазам ёритиш ойнома аҳлининг асосий вазифаси бўлади.

— «Бошланғич таълим» ойномаси мухлислари, очиқроғи обуначилари доираси ҳақида нима дейсиз?

— Ростини айтганда, «Бошланғич таълим» ойномасини бошланғич синф ўқитувчилари бир неча йилдан бери орзиқиб кутар эди. Чунки бизнинг ойномамизга ўхшаш ойномалар бошқа жумҳуриятларда мавжуд бўлиб, фақат бизнинг жумҳуриятимизда ҳалигача йўқ эди. Мен Қозоғистон ва Озарбайжонда чиқадиган «Бошланғич таълим» ойномалари билан танишдим. Уларда обуначилар сони жуда яхши. Менимча бизда ҳам обуна ёмон бўлмайди. Зеро, жумҳуриятимизда 80 мингга яқин бошланғич синф ўқитувчилари, 43 минг куни узайтирилган гуруҳ тарбиячилари, 160 мингдан зиёд талаба ва ўқувчилар, 10 мингга яқин таълим-тарбия бераётган олимлар, педагоглар, минглаб ёш ота-оналар мавжуд. Бундан ташқари қўшни Қозоғистон, Тожикистон, Қирғизистон ва Туркманистон жумҳуриятларида ҳам минглаб ўзбек мактаблари ва бошланғич синф ўқитувчилари ишлаб турибди.

— Демак, «Бошланғич таълим» муштарийларининг сафи йилдан-йилга кенгайиб боришига шубҳа йўқ. Бироқ ойнома таҳрир ҳайъати янги. Бу йил обуна масаласи, ташкилий ишлар анча қийинчилик туғдирса керак. Бу ҳақда нима дейсиз?

— Тўғри ҳар қандай янги ишни ташкил этишнинг ўзи бўлмайди. Қийналасиз, кўмаклар сўрайсиз. Аммо хайрли иш-ку деб қувонасиз. Биз ҳам ҳозир шундай қийинчиликларни бошдан кечираяпмиз. Бироқ мутасаддиларимиз, яъни Халқ таълими вазирлиги ўз ҳолимизга ташлаб қўйгани йўқ. Вазиримиз ҳам, унинг ўринбосарлари ҳам бизга мададкор бўлиб турибди.

Суҳбатдош:
Фахриддин ПАРПИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Сочларим толим-толим
Майдалаб ўролмайман.

Суратчи У. ҚУШВОҚОВ.

«ҒАМХЎРЛИК» МУРУВВАТИ

ФАРҒОНА вилоятида «Ғамхўрлик» маркази ташкил этилди.

МАҚСАД — ёлғиз қолган қариялар, ишга яроқсиз фуқаролар, уруш ногиронларига ёрдам бериш. Уларнинг турмуш шароитини бир мунча яхшилаш, соғлиқларини мустаҳкамлашга кўмаклашиш. Ҳозир вилоятнинг қатор шаҳар, районларида 35 та ижтимоий ёрдам бўлимлари ишлаб турибди. Уларнинг 482 ходими 3000 га яқин рўйхатга олинган ёлғизларга ёрдам кўрсатишни йўлга қўйди. Ана шу бўлимлар ташаббуси билан оталиқ ташкилотлар ҳомийлигида Қўқондаги «Саховат», Марғилондаги «Ойгул», Қиргулидаги «Салом» ошхоналарида 300 кишининг бепул нонушта қилишига эришилди.

«Ғамхўрлик» маркази фуқароларига моддий ёрдам кўрсатиш мақсадида «Жилсоцбанк»да 001142112 рақамли ҳисоб очди. Ҳозир бу ҳисобга ташкилотлар, жамоатчиликдан 42 минг сўмдан зиёд пул тушди. Оталиқ қувватлаши туфайли ёлғизларнинг уй-жойлари таъмирланаяпти. Турар жойлари авария ҳолатидаги муҳтожлар учун янги уйлар қурилаяпти.

Моддий ҳимояга муҳтожлар газ, электр энергиясига ҳақ тўлашдан озод қилиниб, уларга транспортдан бепул фойдаланиш ҳуқуқи ҳам берилди. Бундан ташқари марказ ҳаракати билан улар магазинларга бириктирилиб ҳар ойда 11 сўмлик озиқ-овқат маҳсулотларини текин оладиган бўлдилар.

Т. ИСМАТУЛЛАЕВ.

Инсон ва қонун

«ПОРА» ОПЕРАЦИЯСИ

МИЛИЦИЯ МАЙОРИ ФУҚАРОДАН 6 МИНГ СЎМ ОЛГАНДА ҚЎЛГА ТУШДИ

АЛҒОВ-далғовли жамиятимизда жиноятчилик кўпайиб бораётганлиги, янги-янги йўналишлари пайдо бўлаётгани сир эмас. Оммавий ахборот воситалари ваҳимали, юраклар ҳапқириб кетадиган хабарларга тўлиб-тошиб ётибди. Ўзини қонун ҳимоячиси деб ҳисоблайдиган «адолатпарвар»лар қўш-қўш жиноят қилишини саргузашт китоблардан ўқиб, хорижий кинофильмларда кўрардик. Яқинда Марғилонда шундай саргузаштнамо воқеа рўй берди.

Шаҳарнинг Комсомол йўлдош шаҳарчасида истиқомат қилувчи фуқаро К. шаҳар прокуратурасига мурожаат қилиб, Ўрта Осиё транспорт милициясининг Марғилон станцияси ички ишлар бўлими бошлиғи, милиция майори Ҳ. Ҳамдамов ундан 6 минг сўм миқдорида пора талаб қилаётганлигини хабарлади.

Албатта, бу прокуратурага ҳар куни келиб турадиган ахборот, сўровлардан фарқ қиларди. Шунинг учун ҳам ушбу факт юзасидан Ўзбекистон ССР жиноят кодексининг 152-моддаси 3-қисми билан жиноий иш қўзғатилди. Операцияга пухта тайёргарлик кўрилди. Махсус гуруҳ тузилиб, унинг таркибига шаҳар ва вилоят прокуратураси, вилоят ички ишлар бошқармасининг уюшган жиноятчиликка қарши бўлими, давлат хавфсизлик комитети шаҳар бўлинмасининг оператив ходимлари киритилди.

Майор Ҳ. Ҳамдамов фуқаро К.га порани хизмат кабинетига олиб келиб беришини сўраганди. Бу ерда ички ишлар бўлинмасининг ҳамма хизматлари жойлашган бўлиб, фавқулодда ҳар бир нарсани кутиш мумкин эди. Бу эса операция иштирокчиларидан ғоят эҳтиёткорликни, аниқ ва пухта ишлашни тақозо этарди.

Операция юксак маҳорат билан ўтказилди. Ҳ. Ҳамдамов иш столининг тортмасига солиб қўйган порани ўз қўли билан олиб берди. Тадбир тўлалигича видео камера орқали тасвирга олинди.

Терговчининг рухсати билан видео тасвирга туширилган ҳолатларни кўрдим. Ҳ. Ҳамдамов бепарво, гўё бу унинг учун оддий ҳолдай хотиржам кабинетида у ёқдан бу ёққа юрганлиги ажабланарли: қўлидаги, кийимидаги порадан юққан ялтироқ кимёвий моддаларни намойишкорона кўрсатади, баъзан мийиғида кулиб ҳам қўяди.

Дастлабки тергов ҳаракатлари натижаси, Ҳамдамов содир қилган жиноят транспортдаги ҳуқуқни ҳимоя қилиш органлари фаолиятида жиддий камчиликлар мавжудлигини кўрсатди. Юқоридаги хислатларни эътиборга олиб ҳамда тергов ишларини ҳар томонлама тўлиқ олиб бориш учун жумҳурият прокурори ўртоқ Б. Мустафоев кўрсатмаси билан Жумҳурият, вилоят ва Марғилон шаҳар прокуратураси ходимларидан иборат махсус тергов гуруҳи тузилди. Тергов давом этмоқда.

Бу Ҳ. Ҳамдамов содир қилган ягона жиноят эмас экан. У август ойининг бошларида Охунбобоев райони ҳудудида автоавария содир этганлиги, қурбонлар борлиги тўғрисида махсус маълумотнома мавжуд. Наҳотки қонун ҳимоячиси тавбасига таянмай қонун ўзимники, нима қилсам бўлаверади қабилида калтабинлик билан тараллабедод қилиб юраверган бўлса.

— Ҳақиқатдан ҳам шундай, — дейди Охунбобоев район прокурори Миродил Фозилов. — Шу йилнинг 2 август куни соат 23дан ўтганда А. Раҳмонов номли колхознинг 9-бригадаси ҳудудидаги Марғилон — Сойбўйи йўлида автоҳодиса содир бўлган: Марғилон станцияси ички ишлар бўлими бошлиғи Ҳасан Ҳамдамов бошқарувдаги 09 — 83 ФЕА номерли «Москвич — 412 автомобили билан Аминжон Мирзаев бошқарган «Минск» маркали мотоцикл тўқнашган ҳайдовчи А. Мирзаев ва унинг йўловчиси Абдужаббор Маҳкамовлар тан жароҳати олиб касалхонага ётқизилган. А. Маҳкамов оғир жароҳат натижасида ҳаётдан кўз юмган. Эдигина 23 баҳорни қаршилаган йигитнинг умри хазон бўлди. Ҳозир шу йўл ҳодисаси бўйича тергов ҳаракатлари олиб борилаяпти.

— Энг хунуги, — дейди район ички ишлар бўлими бошлиғи Шаҳобиддин Қорабоев, — қонуншунос Ҳ. Ҳамдамов авария содир бўлган жойдан, жабрланганларга ёрдам кўрсатмай қочиб кетган. Воқеани ўз кўзи билан кўрганларнинг гувоҳлик беришича у аввал фуқаро кийимда бўлган, сўнг милиция майори мундирини кийиб, орадан роса тўрт соат ўтгач воқеа содир бўлган жойга қайтиб келади. Медицина хулосаларида енгил кайфи борлиги, пиво ичганлиги қайд этилган ва ўз имзоси билан тасдиқланган. Кейинчалик у бу кўрсатмасидан ҳам тонмоқчи бўлди. Ҳатто медицина ходимларига тазйиқ ўтказишга ҳам ҳаракат қилиб кўрди.

Шу билан мақолага нуқта қўйиш мумкин эди. Лекин яна бир «янгилик»ни айтиб қолишди. Ҳ. Ҳамдамов 1988 йилнинг 13 январида ҳам автоавария содир этган ва бунинг натижасида бир киши ҳалок бўлган экан...

Ҳасан Ҳамдамов кимларнинг ҳомийлигида ошиғи олчи бўлиб яшаганлиги, қонунларни оёқости қилганлиги шундоқ ҳам кўриниб турибди. У ўн йилга яқин ички ишлар бўлимига раҳбарлик қилибди. Биринчи жиноят қилганида Ўрта Осиё транспорт милицияси раҳбарияти ходимига нисбатан тўғри хулоса чиқарганида, иккинчи жиноятда ақалли эҳтиёт чораси кўрилганида учинчи жиноят содир бўлмасмиди?..

У эса қонунларга ҳам, ахлоқий нормаларимизга ҳам тупуриб яшайверди. Бунинг учун унга яшил йўл очиб қўйди. Қонуншунос учун қонун бедарвоза эмаслигини Ҳ. Ҳамдамовга эслатиб қўядиган бирор масъул одам топилмагани қизиқ. Энди топилмаслиги эса аниқ. Чунки бефойда. Вақт ўтди. Куни етиб, кўза синди...

Авазхон МУХТОРОВ,
Марғилон шаҳар прокурори, адлия катта маслаҳатчиси.
Набижон СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТЕАТР

АКТЁРИНГИЗ ЧИРОЙЛИМИ?

Шу йилнинг охирларида Юнус Ражабий номли Жиззах вилояти мусиқий драма театрининг 70 йиллиги нишонланади. Мазкур тўйни театр жамоаси қандай кутиб олаяпти! Шу хусусда мухбиримиз Абулқосим МАМАРАСУЛОВ театрнинг бош режиссёри Ғофур ҲАМИДУЛЛАЕВ билан суҳбатлашди.

— Ғофур ака, мана бугун Рихсивой Муҳаммаджонов қаламига мансуб «Давлат болалари» спектаклини қўяяпсизлар. «Фориш-2» давлат хўжалиги жамоасини махсус таклиф қилибсизлар. Айтишингизга қараганда, мазкур пьеса — театрнинг энг яхши ишларидан бири. Лекин шунга қарамай, залдаги ўринларнинг ярми бўш.

— Юракдаги ярани қайта тимдалайсиз-да ука. Бу — наинки бизнинг, балки республикамиздаги барча театрларнинг муаммоси. Гапни узоқдан бошлай. 1964 йили Тошкентдаги театр ва рассомлик институтини битириб Жиззахга келдиму, бош режиссёр этиб тайинландим. Ўшанда театримиз бу дангиллама саройда эмас, балки эски шаҳардаги масжидда жойлашган эди. Зали ҳам, саҳнаси ҳам, хоналари ҳам кичик-кичик, қулай, қишда иссиқ, ёзда салқин бўларди. Ишлаган сари ишлагинг келарди. Жамоамиз ҳам яхши эди. Театрга Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Абдураим Раҳмонов директорлик қиларди. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Ҳусан Амирқулов, Ҳамид Ғофуров, Хосият Азимова, Ўзбекистон халқ артисти Ғуломжон Ёқубов, номдор артистлар Илпатхон Юнусова, Раимжон Ҳасанов ва бошқалар бир жон, бир тан бўлиб, роль талашиб ишладик. Ўшанда биз «Тоҳир ва Зуҳра»ни, «Лайли ва Мажнун»ни, Иззат Султон ва Уйғуннинг «Навоий»сини, Шиллернинг «Макр ва муҳаббат»ини, Комил Яшиннинг «Тор-мори»ни, «Нурхон»ини, Назир Сафаровнинг «Уйғониш»ини саҳналаштирганмиз.

1969 йили Тошкентда Ўрта Осиё театрлари кўриги бўлувди, унда қирғиз драматурги Бексултон Жақиевнинг «Олтин коса»си билан қатнашиб, фахрли учинчи ўринни олдик. Биринчи, иккинчи ўринлар ҳеч кимга берилмаганди. Бу ҳам жамоанинг ўша йиллардаги мавқеи ҳақида бир ҳужжат. Ҳар бир спектакль давомида зал томошабинларга тўлиб кетарди. Ўшанда одамларда театрга қизиқиш кучли эди. Асосийси, жамоамиз якдил бир ансамбль эди .Бундай олганда, масаллиғ яхши бўлсагина ош ошга ўхшайди. Ошпаз ҳам бақувват бўлиши керак, албатта. Кейин... ўша йиллари раҳбарлар ҳам ҳар бир янги спектаклимизни келиб кўришар, ўз фикрларини айтишарди...

— Энди-чи?

— Нимасини сўрайсиз! Бир четдан айтсам, 1975 йили вилоят иккига бўлингани муносабати билан Гулистонда ҳам театр очилди-ю, мен ўша ёққа борадиган бўлдим. Шундан сўнг Жиззахдаги ягона ансамбль бузилди. Актёрларнинг баъзилари мен билан Гулистонга, баъзилари Қашқадарёга кетишди. Жиззахда 1981 йили янги, 7 миллион сўмлик театр биноси ишга тушди, лекин бу ерда муқим ишлайдиган тайинли актёр йўқ. Ниҳоят мен 1987 йили яна бош режиссёр бўлиб қайтиб келдим. Бу орада театрда беш нафар бош режиссёр, шунча директор алмашганди. Мана, тўрт йилдан бери ишлаяпман, лекин раҳбарларимиз бирон марта бирортаям премьерамизга қадам ранжида қилган эмас. Аҳволларинг қандай деб сўрашмади. Узоқ бўлса ҳам майли эди, обком, оближроком, бошқа нуфузли идораларнинг ҳаммаси ёнимизда. Чақирсак ҳам келишмайди, Тошкентдаги раҳбарларимиз эса фалон юбилейга тайёргарлик кўринглар, деб буйруқ беришади. Арзимизни айтмоқчи бўлсак, олдин буйруқни бажаринглар, кейин гаплашамиз, дейишади. Буйруқни бажарганимиздан кейин... биз ёдларидан кўтариламиз. Дардимизни ёрсак, «сиздан бошқа ташвишимиз ҳам кўп», дейишади ёки шу тахлит муомала қилишади. 1987 йили Тошкент театр ва рассомлик институтидан 20 нафар битирувчини таклиф этдим. Ҳозир уларнинг деярли бари кетиб бўлди.

— Нега!

— Уй-жой йўқ, театрда ишлашга шароит йўқ...

— Театрда маҳаллий актёрлар йўқми!

— Бу бизнинг энг оғир муаммомиз. 60-йилларда шаклланган ансамблдан ҳозир фақат доирачимиз Неъмат Азимов ва Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Икром Маҳмудов қолишган. Кейинги йигирма йилда маҳаллий актёр етишиб чиқмади. Ўқишни битириб келганлари ҳам ишлашни хоҳлашмайди. Кўриб турибсиз, бу ёғи бозор, савдо, пул топиш керак, ҳамма нарса қиммат. Бизда эса энг етук актёрнинг ойлик маоши 170 сўм. Ўртачаси 130 сўм. Шу билан бола-чақа боқиб бўладими? Актёрлар мактабгами, маданият уйигами жойлашиб олишадида, кечалари отарчиликка чиқишади. 130 сўм бир кечада топилади. Санъаткор ҳам одам, унда ҳам бола-чақа бор.Э, сиз нима дейсиз, ўттиз йилдан бери бош режиссёр бўлсам-да, битта велосипед олишга қурбим етмайди, бу ердаги актёрлар эса бир-икки йилда машинали бўлишади. Уларни тўйдан қайтаришга ҳаддим сиғмайди, қаттиқ гапиролмайман. Чунки бугун бирига жавоб берсам, ўрнига одам йўқ. Яхши актёрни тайёрлаш учун эса йиллар сарф бўлади. Унчамунча ўсиб келаётган истеъдод соҳиблари ҳам сал вояга етсалар, ўзларини бошқа ёққа уриб кетишади. Андижон, Наманган, Фарғона, Хоразм театрларини олинг, шу вилоятлардан чиққан артистлар вилоят театрларида ишлашади. Камолиддин Раҳимов, Ҳабиба Охунова Наманган театрида, Таваккал Қодиров Фарғона театрида...

Бизда штат бор. 110 одам ишлайди, қолган жойлар бўш. Шунча катта театрда битта балерина — раққоса йўқ, чунки ойлиги 110 сўм. Дирижёримиз Ғанижон Холиқов — ўзи композитор ҳам! Тўрт одамни тўплаб, оркестр қилиб юрибди. Битта скрипкаси, битта аккардеончиси... бор, вассалом. Шу аҳволда ўзбек мусиқасини яратиб бўладими? Вилоятда асосан ўзбеклар яшайдилар, театр спектаклларини ҳам келиб кўрадиганлар асосан ўзбеклар. Уларга скрипка чалиб турсанг сира ёқмайсан. Бошқа шароитлар ҳам шунақа. Томошабин театрдан қочиши учун қўлимиздан келган барча ишни қилаяпмиз-да, хуллас. Ғани Холиқовга «битта миллий ансамбль тузинг» дедим, тузолмади. Кадр йўқ. Бизга малакали ғижжакчилар, танбурчилар, доирачилар, рубобчилар керак.

— Жиззахда мусиқа билим юрти бор-ку!

— Э, унда ҳам скрипка билан аккордеонга ўқитишади. Муаллимларнинг бари оврупаликлар. Буронта миллий чолғу асбобини ўргатадиган муаллим йўқ. Қани энди бу ҳақда раҳбарлар қайғуришса? Жиззах давлат пединститутида мусиқа кафедраси бор, тузуккина ўқитувчилар ҳам етарли, аммо турмуш, тирикчилик деган дай, ўзларини тўйга уришади, етиштирган кадрлари ҳам домлаларнинг изидан боришаяпти. Бу ёғини сўрасангиз, мусиқа мактаблари ҳам мавжуд, пианино чалишни ўргатишади у ерларда. Аслида мана шу илм ўчоғлари бизга кадр етиштириб берадиган асосий манба бўлишлари керак. Афсус, актёрларимизнинг асосий қисми Самарқанддан, Бухородан Жиззахликлар йўқ ҳисоби. Маданият уйларига жойлашиб олганлар ҳам четдан келишган. Уларнинг мақсади битта: отар. 60 йилларда актёрларимиз тўйга боришдан орланишарди. Ҳозир боролмай қолганидан афсусланишади. Маданият уйидагилар тўйга тинчгина қатнашсалар ҳам майли эди, театрнинг номини сотишади. Тўйдаги одамга барибир, артист келса, ҳа, бу театрдан келган деб қўяверади. 110 одам бўлгани билан баъзан спектаклга одам етишмай қолади. Биттаси бюллетенга чиқса, ўрнига одам тополмайсан. Чунки ойлик маош шусиз ҳам кетаверади.

— Хўжалик ҳисобига ўтсаларингиз бўлмайдими?

— Бўлади, жуда бўлади. Лекин хўжалик ҳисобига ўтиш учун ҳам маълум вақт, маълум шарт-шароит зарур. Ўтган йили мен Хитойда бўлиб келдим. Театрлари билан танишдим. Ҳар бир заллари бор, икки мингуч минг кишилик! Театр одамга тўлиб кетади. Спектакль тамом бўлгандан кейин қараб турсам, ҳалиги роль ижро этган актёрларнинг ўзлари декорацияларни, микрофонларни, жами асбоб-ускуналарни йиғиштирди. Қора ишчи ҳам ўзлари, гримёр, костюмер ҳам ўзлари. «Бу ишларга одам олсаларинг бўлмайдими?» — деб сўрасам, ўзимиз бажаришимиз мумкин бўлган ишга ортиқча нонхўрнинг нима кераги бор, дейишди. Тушган маблағни ана шу ишлаганлар маълум миқдорда, ишга яраша бўлишаркан. Мана бу ҳақиқий хўжалик ҳисоби. Уларда ишлаган — тишлар эди. Бизнинг маданият соҳамизда ғирромлик кўп, амал талашишлар кўп. Катталаримиз эса... бирон артистни унвонга тақдим этиб, ҳужжатларини кўтариб борсанг «бу ким»? деб сўрайди, танимайди, яна «чиройлими ўзи?», деб ҳазиллашган киши бўлади. Куясанми, куласанми? Маданият бўйича мутасадди театрдаги ҳар бир етакчи актёрни шахсан танишн керак.

Театрни ҳар йили ремонт қилишади, аммо бино баттардан-баттар бузилиб боряпти, хоналардан, залдан зах ҳиди келади, тепадан томчи тинмайди. Қанчадан-қанча нақшлар, ганчлар эриб тушиб кетди. Алам қилади одамга. Бунақа театр биносини ҳавасга ҳам қуриб ололмайсан. Балки республикада биттадир. Билмайман, ремонт пули қаёққа кетаяпти? Буни театр раҳбариятидан сўраш керак. Яқинда трансформаторимиз портлаб кетди. Томоша пайтида.

— Сизларда эҳтиёт шарт битта движок туриши керак эмасми?

— Туриши керак, аммо қани у!

— Театрнинг 70 йиллигини шу аҳволда кутиб олмоқчимисизлар?

— Умидлантирадиган нарсаларимиз бор. Шахсан вилоят раҳбари Эркин Турсуновнинг ташаббусига кўра яқинда ана шу санага бағишланган йиғин бўлди. Йиғинда вилоятнинг жами биринчи даражали раҳбарлари қатнашишди. Айтиш керак, театр тарихида бундай ҳодиса аввал-кейин бўлмаган. Дардимизни сўрашди. Биз айтдик, қилаётган ишларимиз билан таништирдик. «Майсаранинг иши» спектаклимиз телевидениенинг олтин жамғармасида турибди. «Давлат болалари»ни ойнаи жаҳонда уч карра қайта кўрсатишди. Демак, биз нимадир қиляпмиз, нимадир қилишга уриняпмиз. Ўша ерда ҳам айрим раҳбарлар бизнинг дардимизни киноя билан тинглашди, булар артистлик қилиб, кўз ёш тўкаверади, қабилида муомала қилишга уринди. Аммо Эркин Турсуновга раҳмат! — бу лаганбардорлик эмас! — театр ишини жонлантириш ниятида раҳбарлар олдига бир қанча вазифалар қўйди .Уларнинг айримлари ҳозир амалга ҳам ошди. Театр ремонти учун бир миллион сўм ажратишмоқчи. Юбилейгача биномиз исиб кетса ажаб эмас. Учта уй кўтариляпти, бирини театрга беришмоқчи. Уни биз «актёрлар уйи» қилмоқчимиз. Яъни уй театр ҳисобида тураверади, ҳеч кимга ордер берилмайди. Театрда ишлаган кириб яшайди, бўшаган куни уйдан чиқиб кетади. Ахир бизда театр ҳисобидан уй олиб, кейин бошқа ишга ўтиб кетганлар ҳам бор! Хулоса шу: миллий драматургияни ривожлантириш учун маҳаллий кадрларни тайёрлаш керак. Бунинг учун аввало мусиқа мактабларини, билим юртини миллийлаштириш шарт.

— Ўзингизнинг оилангиз ҳам Тошкентда экан, бу ёғи қандоқ бўлди?

— Уй беришмаса нима қилай? Нимагадир кетаман, кетаман деб, мана яна беш йилдан бери ишлаяпман, салгина меҳр, эътибор бўлсаку, қийинчиликлар кўзга кўринмай кетади-я! Жиззахга ҳар қалай меҳр қўйиб қолганманми-ей? Дард кўп, энди дардман ҳам, дармон ҳам топилгандай бўляпти, ишқилиб ишларимиз юришиб кетса яхши бўларди...

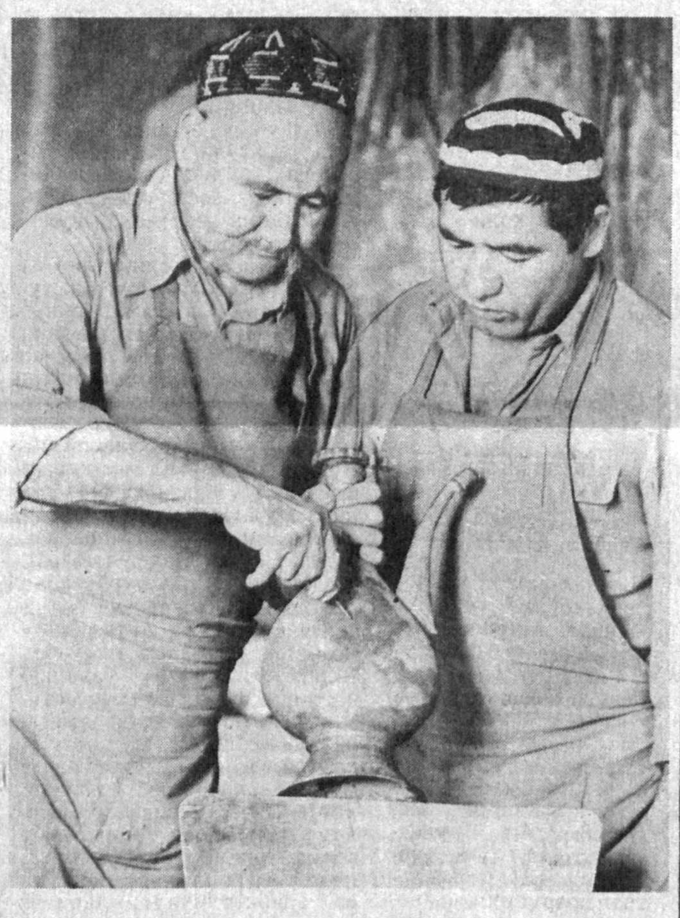

ҚЎЛИ ГУЛ УСТА

Термиз районидаги «Дўстлик» жамоа хўжалигида Абдураҳмон Турдиев номига «уста» сўзини қўшиб айтишади. Қарийб ярим асрдирки ота ўз меҳнати маҳсулидан ҳамқишлоқларини баҳраманд қилиб келади. Меҳнат фаолиятини Улуғ Ватан уруши йилларида сўқа, кетмон каби иш қуроллари ясашдан бошлаган ўсмир ҳозирги кунда «қўли гул» устага айланди. Абдураҳмон ота касбини ўғли Оллоқули давом эткизишга аҳд қилган.

Суратда: Абдураҳмон ота Турдиев ўз ўғли билан.

Суратчи И. ХЎЖАЕВ

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР !

ДИҚҚАТ! ДИҚҚАТ!

«ОРИЁНО» ТОЖИК МАДАНИЯТИ МАРКАЗИ «Сотимхон Ҳожи» маърифат шуъбаси Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги тасдиқлаган ва «ФАН» нашриётида чоп этилган қўйидаги қўлланма, программа ва ўқиш китобларини ўзаро келишилган нархда нақд пулга ва банк орқали пул ўтказиш йўли билан таклиф қилади:

1. АРАБ-ЎЗБЕК ЁЗУВИ ПРОГРАММАСИ ВА ҚЎЛЛАНМАСИ.
2. ҚИРОАТ ВА ҲУСНИХАТ КИТОБИ.
3. НАСХ ХАТ (МАШҚ ДАФТАРИ).
4. ЧУСТИЙ. ЛИСОНУД-ДИЛ (ШЕЪРИЙ ТЎПЛАМ) ВА Ҳ. К. БАРЧА КИТОБЛАР АРАБ АЛИФБОСИДА.

Шунингдек араб ёзуви, араб тили, форс тилидан хатсаводи бор, аммо ҳужжати йўқ кишиларни «Гувоҳнома» бериш шарти билан имтиҳонга таклиф этади.

Адресимиз: 700003, Тошкент — 3, (Бешёғоч), Арпапоя, 9-а.

«СОТИМХОН ҲОЖИ».

Ўзбекистон Республикаси Президенти идораси жамоаси идоранинг масъул ходими С. Мирсафоевга отаси

Мирсафо ВАФОЕВнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси қошида ташкил топган Анатолий Кашпировский номидаги

ДАВОЛАШ МАРКАЗИ

барча тажрибали экстрасенсларни ишга қабул қилади. Марказ қошида шифо метод совети иш олиб боради.

Қуйидаги ҳужжатлар талаб этилади:

1. Даволаш маркази директори номига ариза.
2. Экстрасенслик дипломи ёки гувоҳномадан ксерокопия (2 нусха).
3. Олий, ўрта ва махсус маълумоти ҳақидаги дипломи ёки гувоҳномадан ксерокопия (1 нусха).
4. Турар жойидан справка.
5. Таржимаи ҳоли (тўла маълумот).
6. 3 — 4 ҳажмдаги расм (4 дона).
7. Соғлиғи ҳақида медицина хулосаси.

Экстрасенс қобилияти ҳақида беморларнинг берган баҳоси инобатга олинади. Ишга жумҳуриятнинг барча шаҳар, ноҳия ва вилоятларидан келганлар (яшаш жойидан қатъий назар) конкурс асосида қабул қилинади.

Малакали шифоловчи экстрасенсларнинг иш тажрибалари газета, журнал, радио ва ойнаи жаҳон орқали тарғиб этилади. Қабул муддати эълон чиққандан сўнг 1 ой.

Адрес: Тошкент. Ленинград кўчаси Ўзбекистон журналистлар фонди.

Телефонлар: 33-28-04, 67-10-09, 32-56-32.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ (масъул котиб), Л. П. ҚАЮМОВ, Тоҳир МАЛИК, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ (масъул котиб), Т. Э. НАЗАРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Р. ПИДАЕВ, М. РЎЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 6147.
118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.30. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12